

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Bakalářská práce

Směnky na českém trhu

Eva Chromá

České Budějovice 2009

Vedoucí práce: RNDr. Vladimíra Petrášková, Ph. D.

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat vedoucí práce, RNDr. Vladimíře Petráškové, Ph. D., a Ing. Jaroslavu Burianovi za cenné připomínky a rady při zpracování této bakalářské práce. Dále své rodině a přátelům za podporu a trpělivost.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svou bakalářskou práci vypracovala samostatně, pouze s použitím uvedených zdrojů a literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47 b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích, dne 24. 4. 2009

Eva Chromá

Anotace

Tato bakalářská práce se zabývá využitím směnek v dnešní době. Sleduje rozdíl mezi teoretickými možnostmi využití směnky a využitím skutečným. V práci je směnka definovaná jako druh cenných papírů, jsou zde popsány historické a legislativní aspekty jejího používání, dále jsou zde shrnuty podmínky a předepsané úkony pro vznik a zánik směnky a popsány její funkce.

Praktická část práce se zabývá předpokladem a podmínkami využití směnek v současné době. Dotazníkovým průzkumem bylo zjišťováno, jaké je povědomí o směnce mezi veřejností, na základě diskuze s odborníkem byl odhadnut osud směnky v budoucnosti.

Annotation:

This bachelor's thesis focuses on the use of the bills in these days. It regards the differences between theoretical possibilities in the usage of bills and the actual usage in reality. The thesis defines the bill as a type of stock, describes historical and legislative aspects of its usage, summarizes the terms of use of the bill and describes its functions.

The applied part of the thesis focuses on the premises and terms of use of the bills in these days. Using a questionnaire, the thesis identified the level of knowledge about bills among public, based on a discussion with an expert it tries to point the future of the bills.

Obsah

1. Úvod	9
2. Směnka jako cenný papír	10
2.1. Základní charakteristika cenných papírů	10
2.2. Historie cenných papírů	10
3. Charakteristika směnky	12
3.1. Směnka.....	12
3.2. Funkce směnek	13
3.3. Podoba směnky	14
3.4. Druhy směnek a jejich náležitosti	14
3.4.1. Vlastní směnka.....	15
3.4.1.1. <i>Náležitosti směnky vlastní</i>	15
3.4.2. Cizí směnka.....	17
3.4.2.1. <i>Náležitosti směnky cizí</i>	18
3.4.3. Odlišnosti vlastní a cizí směnky	20
3.4.4. Cizí směnky s menším počtem účastníků	21
3.4.5. Další možné zápisy na cizí směnce.....	21
3.5. Splatnost směnek	23
3.5.1. Prolongace směnky	24
3.6. Účastníci směnečných vztahů, jejich práva a povinnosti	25
3.6.1. Výstavce (emitent).....	25
3.6.2. Remitent.....	25
3.6.3. Směnečník (trasát)	26
3.6.4. Příjemce	26
3.6.5. Majitel.....	26
3.6.6. Indosant.....	27
3.6.7. Rukojmí (aval, avalista)	27
3.7. ZSŠ.....	27

3.8. Vznik směnečného závazku	29
3.9. Směnečná způsobilost	30
3.10. Podpisy na směnce	31
3.11. Převod majitele směňky	32
3.11.1. Změna směnečného dlužníka	33
4. Historie.....	35
4.1. Historie směnek	35
4.2. Vývoj právní úpravy ve světě	38
4.3. Vývoj právní úpravy u nás	40
4.3.1. Využití směnek v českých zemích	42
5. Další možné operace se směnkou.....	43
5.1. Domicilovaná (umístěná) směňka	43
5.2. Opis směňky, přívěsek, duplikát	43
5.3. Blankosměňka.....	45
5.4. Úroková sazba směnečné sumy	46
5.5. Zajištění práv ze směňky	47
5.6. Směnečná intervence	48
5.7. Eskont směnek	48
5.8. Předložení směňky k proplacení	49
5.9. Placení směňky	49
5.10. Postihová práva.....	50
5.11. Směnečný protest	51
5.12. Notifikace.....	51
5.13. Promlčení směnečných závazků	52
5.14. Umořování směňky.....	52
5.15. Vymáhání směnek v soudním řízení	53
5.16. Jak by měl majitel nakládat se směnkou při splatnosti	53

6. Užití směnek dnes.....	55
6.1. Dotazník.....	55
6.1.1. Sestavení dotazníku	55
6.1.2. Vyhodnocení dotazníku.....	57
6.2. Využití směnek v bankách	61
7. Závěr	63
8. Zdroje.....	65

1. Úvod

Tématem této bakalářské práce jsou směnky, tedy druh cenných papírů, jejichž možnosti jsou velmi rozsáhlé. Jejich vlastnosti přinášejí účastníkům transakcí mnohé výhody, ale i přesto jsou v dnešní době používány v malé míře.

Směnky se s různou oblibou používají již několik století. Dnes již můžeme říci, že jejich funkci ve finančnictví prověřil čas. A směnky uspěly, i když ne na výbornou.

Cílem této práce je vysvětlit, co směnka je, jakým způsobem se využívala a jak se používá v dnešní době. V návaznosti na to se pokusíme zmapovat informovanost lidí o možnostech jejího využití a přednést hypotézy, proč je směnka v dnešní době opomíjena.

Původ směnky můžeme datovat na počátek 12. století, během svého vývoje prošla obdobím velkého zájmu, ale i úpadku. Jedna z takových vln přišla spolu s přechodem k plánovanému hospodářství. Směnky ztratily částečně svůj význam a téměř se přestaly používat. Díky tomu se směnky vytratily z povědomí lidí a vymizely i návyky, jak s tímto finančním nástrojem zacházet. Tržní ekonomika význam směnky opět trochu pozdvihla.

Zde je ale skryt základní problém, který se tato práce pokusí popsat: směnky mají svůj význam, lze je efektivně používat, jsou právně dobře ošetřené, ale lidé o nich příliš nevědí a nepoužívají je. Na základě sestaveného dotazníku se pokusíme zjistit, jak jsou lidé se směnkami obeznámeni. Stejně tak se pokusíme nahlédnout do problematiky směnek z pohledu samotných bankovních institucí.

2. Směnka jako cenný papír

2.1. Základní charakteristika cenných papírů

Cenné papíry jsou jednou z možností, jak investovat. Banky a jiné finanční instituce dnes nabízejí služby spojené s investováním a slibují i drobným investorům zajímavé zisky.

Pod pojmem cenný papír rozumíme listinu představující určité majetkové právo (pohledávku) vlastníka vůči tomu, kdo cenný papír emitoval (vydal). Cenný papír je podmínkou pro vznik určitého práva a je nenahraditelný pro vznik právního nároku. Bez cenného papíru nemůže věřitel dané právo uplatňovat a toto právo zaniká zároveň se zánikem listiny. Majiteli tedy slouží listina jako právní garance. Cenné papíry mají prvořadý význam jak pro peněžní a kapitálový trh, tak v zahraničním obchodě. Řadíme mezi ně především akcie, zatímní listy, poukázky na akcie, podílové listy, dluhopisy, investiční kupóny, kupóny, opční listy, směnky, šeky, náložné listy, skladištní listy a zemědělské skladní listy.

2.2. Historie cenných papírů

Cenné papíry začaly vznikat již ve starověku v době alexandrijské, kdy dlužník potvrzoval bankéři svůj závazek vystavením a podepsáním dlužního úpisu. Pokud bankéř vklad přijal, vydával oproti vkladu potvrzení o jeho přijetí.

Rozvoj cenných papírů je spjat až s obdobím středověku. Objevují se tzv. generální úvěrové listy, které vydávají jen církevní a světszí hodnostáři (králové, knížata, papež). Výstavce cenného papíru se tímto zavazoval splatit půjčku včetně úroků těm, kteří mu ji poskytli.

Rozhodujícího významu nabývají cenné papíry až v období rozvoje kapitalismu, kdy se díky rychlému zdokonalování techniky bankovních operací jejich použití význačně rozšířilo. V tomto čase se cenné papíry stávají důležitým nástrojem finančního trhu, a to jak národního, tak i mezinárodního, a začíná se s nimi obchodovat na burzách cenných papírů.

3. Charakteristika směnky

3.1. Směnka

Směnka je obchodovatelný, úvěrový cenný papír, z něhož vyplývá dlužnický závazek. Na základě této listiny má majitel směnky (věřitel) právo požadovat v určitou dobu, na určeném místě předem stanovenou směnečnou částku.

Směnky jsou řazeny mezi cenné papíry, a to **cenné papíry dlužnické**. Směnka uvádí vždy částku, kterou je třeba zaplatit, tím představuje směnečný závazek, a to v rámci peněžního plnění¹. Směnečný závazek není závislý na důvodech vzniku tohoto cenného papíru, směnka se totiž řídí pouze předepsanými formalitami. Směnku považujeme za **závazek abstraktní**. Není tedy nutné na směnce uvádět důvod vzniku tohoto závazku, a i kdyby uveden byl, nebude to mít žádný význam.

Směnka je **závazkem nesporným**, protože věřiteli stačí předložit platnou směnku. Předkládat jiné důkazy není třeba.

Směnka je **cenným papírem umořitelným**, a to i přes to, že práva jsou na této listině zcela závislá. Bez listiny práva neexistují. Ovšem s jednou výjimkou: toto právo lze z konkrétní listiny převést do listiny jiné, včetně účinků původní listiny. Důvodem možnosti umoření směnky je možnost vystavit majiteli novou směnku při ztrátě nebo zničení. Původní listina pak pozbývá právní platnosti, tedy je umořena.

Směnka je **cenným papírem výplatním** nebo výkupným. Tzn., že dlužník má po vyplacení směnečné částky nárok na vrácení směnky.

Směnky ale nelze považovat za **investiční cenný papír**, protože ve většině případů jsou splatné do jednoho roku.

---

¹ Pokud by se jednalo o nepeněžitě plnění, nebyla by tato listina směnkou, ale poukázkou.

3.2. Funkce směnek

V dnešní době mohou směnky sloužit jako zajišťovací, úvěrový, úložný a platební prostředek. Mají svůj význam v obchodování a v naplňování majetkových a platebních vztahů, jsou úzce spojeny s principy tržní ekonomiky.

Funkce platební: Záměrem vystavení směnky je uskutečnění úhrady směnečné částky při splatnosti. Platební směnky se objevují ve dvou formách. V jedné směnka představuje **úhradu jiné povinnosti** (placení směnkou). Namísto původně stanoveného plnění se zde věřitel ze závazkového vztahu stane věřitelem ze směnky. Původní pohledávka je tedy nahrazena pohledávkou směnečnou. Druhou formou je **placení prostřednictvím směnky**. Toto je výsledkem dohody, že platební povinnost bude uskutečněna proplacením směnky věřiteli. V tomto případě směnka nenahrazuje původní závazek. Zde obecně právní a směnečný závazek stojí vedle sebe, dokud není směnka uhrazena. Tento způsob platby není způsobem zajištění platby, ale jde o vhodnější nástroj placení v budoucnu. Směnečný závazek umožňuje prostřednictvím směnky, před její splatností, získat úvěr (např. eskontní úvěr). Takto se uplatní i oběžná funkce směnek. Tyto směnky se často užívají v souvislosti s obchodními úvěry při dodávkách zboží nebo služeb.

Funkce zajišťovací: Takto označené směnky jsou vydávány kvůli zajištění pohledávky. Představují věřiteli tedy jistotu. Peněžité plnění je směnkou zajištěno, kryto. V momentě uhrazení plnění zaniká povinnost úhrady směnky (na základě dohody). Pokud nebude povinnost zaplatit splněna, vzniká na základě smluvní dohody věřiteli právo na uspokojení ze směnky.

Vedle těchto dvou základních funkcí mohou směnky plnit i funkce další, především funkci úložnou a úvěrovou. **Úložnou funkcí** směnky rozumíme zakoupení směnky z důvodu uložení volných finančních prostředků.

Úvěrové funkce směnek lze využít v případě spotřebitelských úvěrů.

3.3. Podoba směnky

Podoba směnky je upravena zákonem č. 191/1950 Sb., **zákonem směnečným a šekovým** (dále jen „ZŠŠ“), ve znění pozdějších předpisů. V tomto zákoně není uvedena přesná definice směnky, proto směnkou rozumíme cenný papír, určen pouze svými náležitostmi.

Směnku není možné zaknihovat, musí mít tedy vždy podobu listinnou. Tímto rozumíme písemně zřízený závazek, sepsaný v určité formě, podepsán svým vystavovatelem. Listinou rozumíme list papíru, i když papír není výslovnou podmínkou². Tyto cenné papíry nemohou být emitovány v zaknihované podobě, tedy nemohou být vydávány pouze zápisem v zákonem stanovené evidenci, místo na listině. U této listiny rozeznáváme líc a rub směnky. Lícem rozumíme tu stranu listiny, na které je obsažen vlastní závazek a především podpis výstavce.

Nejzákladnější podmínkou pro vznik směnečného práva je existence směnky jako takové. Podmínkou platnosti směnky je formální nezávadnost, nikoliv pravdivost uvedených údajů. Platnou směnkou se tedy stává i směnka s vymyšlenými, nepravdivými, fiktivními údaji.

3.4. Druhy směnek a jejich náležitosti

Směnky lze členit podle různých kritérií. Podle toho nejdůležitějšího, vycházejícího z praxe i práva, rozlišujeme pouze dva základní druhy směnek, lišící se ve své základní stavbě. Směnku vlastní a směnku cizí.

Aby bylo možné listinu považovat za platnou směnku, musí obsahovat několik nutných formálních náležitostí. Tyto náležitosti je třeba rozlišit u obou

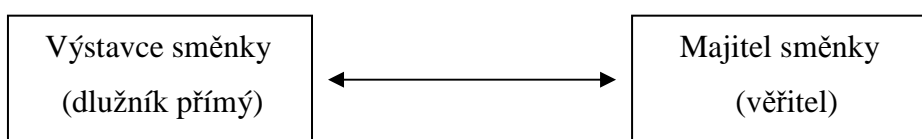
---

² V minulosti byla za platnou označena i směnka napsaná na víku dřevěné krabice od doutníků.

druhů směnek, tedy jak u směnky cizí (traty), tak u směnky vlastní.

3.4.1. Vlastní směnka

Vlastní směnku a její náležitosti upravuje čl. I., § 75 ZSŠ. Sám výstavce v ní slibuje, že při splatnosti, v místě ve směnce určeném, zaplatí směnečnou částku. Tato směnka většinou obsahuje slovo „zaplatím“ a stává se tak přímým závazkem výstavce směnky.

Výstavce směnky ji v době vystavení předá věřiteli. Ten ji zpět předkládá výstavci v době splatnosti za účelem zaplacení směnečné částky.

3.4.1.1. Náležitosti směnky vlastní

Obsah směnky vlastní vymezuje § 75 a § 76 čl. I. ZSŠ. Pokud na směnce nebudou uvedeny následující náležitosti, nemůže být považována za vlastní směnku. I přes to ale může být závazkem jiným. Pořadí uvedení jednotlivých povinných údajů není zákonem stanoveno.

Podstatnou náležitostí směnky je **označení, že jde o směnku** (tzv. **směnečná klauzule**). Označení se musí objevit přímo v textu a v jazyku, ve kterém je směnka napsána (např. „Za tuto směnku zaplatím“). Označení listiny slovem „Směnka“, nebo dokonce „Vlastní směnka“ není povinné.

Dalším povinným údajem je **bezpodmínečný slib zaplatit**. Na rozdíl od směnky cizí, kde výstavce přikazuje zaplatit, zde výstavce zaplatit slibuje. Tento slib je uveden také v textu, a to např. „Za tuto směnku zaplatím“. Pokud

bude ve slibu uvedena nějaká podmínka, typu „zaplatím za předpokladu...“, považuje se směnka za neplatnou.

Údaj splatnosti udává dobu, v níž je možné požadovat po dlužníkovi zaplacení směnečné částky. Zde připouští ZSŠ výjimku: pokud na směnce tento údaj uveden není, je směnka splatná na viděnou. Důležité je také na směnce určit platnou zákonnou měnu peněz, ve které má být směnečná částka zaplacená. Zbožím, jinými cennými papíry apod. v případě směnky platit nelze. Pouze penězi.

Platební místo, tedy místo, kde bude provedena platba za směnku, může být na směnce uvedeno pouze jedno. Toto místo se udává přesnou adresou – ulice, číslo popisné, obec, město. Zde je opět ZSŠ udělena výjimka, pokud toto místo na směnce obsaženo není, považuje se platebním místem místo vystavení směnky.

Další podmínkou platnosti směnky je uvedení **jména toho, komu má být placeno (remitenta)**. Uvádí se přímo v textu směnky: Např. „ Zaplatím panu Pavlovi Novákovi za tuto směnku“, „Za tuto směnku zaplatím dne 16. září 2010 panu Pavlovi Novákovi“.

Datum a místo vystavení směnky. Uvedení data vystavení směnky je důležité zejména v případě úročení směnky. Jak již bylo řečeno, údaje na směnce nemusí být pravdivé, ale musí být reálné. Za neplatnou by se tedy považovala směnka, na které by datum vystavení byl pozdější než datum splatnosti. Je nutno ho uvádět v konkrétní podobě (den, měsíc a rok). Není-li uvedeno místo vystavení, platí vystavení v místě uvedeném u výstavce.

Podpis výstavce, tedy tvůrce směnky, je neodmyslitelnou součástí směnky. O to více směnky vlastní, protože zde je výstavce přímým dlužníkem. Proto je vhodné uvést co nejvíce identifikačních údajů.

Dne 16. května 2010

1 100 Kč

Za tuto směnku zaplatím dne 16. září 2010 panu Petru Novákovi
Kč jedentisícsto.

Josef Dvořák

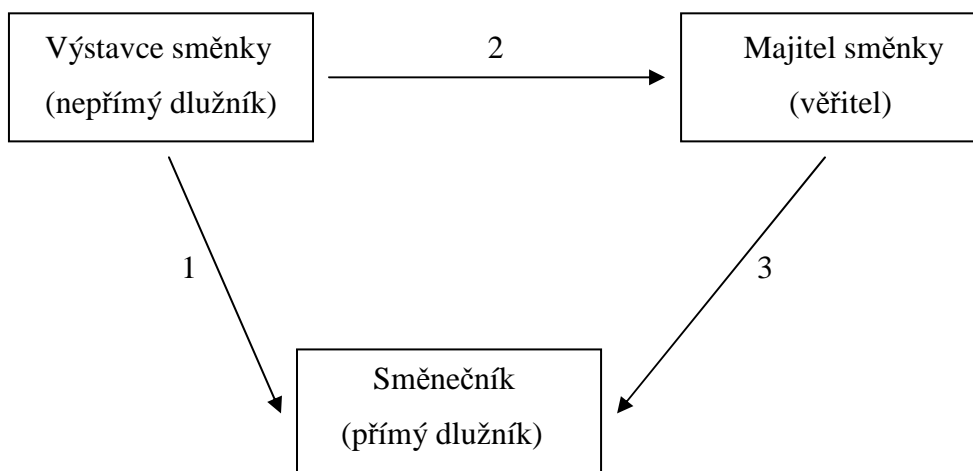
Josef Dvořák

Český Krumlov, Kájovská 39

Vzor směnky vlastní s minimálními náležitostmi.

3.4.2. Cizí směnka

Cizí směnku (označovanou také jako **tratu**) a její náležitosti upravuje § 1 čl. I. ZSŠ. Cizí směnka je příkazem výstavce jiné osobě (směnečníkovi, trasátovi), aby tuto směnku jejímu majiteli, na určeném místě a v určený den splatnosti zaplatil. Přímým dlužníkem se v tomto případě stává směnečník. Výstavce směnky je dlužníkem nepřímým, ale za zaplacení směnky stále odpovídá. Tento platební příkaz, na rozdíl od směnky vlastní, většinou obsahuje slovo „zaplaťte“. Směnečníkovi (trasátovi) nevzniká závazek vystavením směnky, závazek mu vzniká teprve akceptem (přijetím) příkazu výstavce. Trasát nemá povinnost příkazu výstavce směnky vyhovět a směnku akceptovat. Povinnost akceptace směnky může vzniknout z jiných právních vztahů.

Výstavce směnky ji zašle směnečníkovi k přijetí (akceptu) a věřiteli předá již akceptovanou směnku. Majitel směnky ji v době splatnosti předkládá směnečníkovi, za účelem zaplacení směnečné částky.

3.4.2.1. Náležitosti směnky cizí

Povinné náležitosti směnky cizí vymezuje § 1 čl. I. ZSŠ. Náležitosti vlastní a cizí směnky se od sebe liší pouze v několika bodech.

I zde je nutné označení, že jde o směnku, tedy tzv. **směnečná klauzule**. Toto označení by mělo být obsaženo přímo v textu směnky a v jazyce, ve kterém je směnka napsána. Příklad takového označení je: „Za tuto směnku zaplaťte“, „Proti této směnce zaplaťte panu ...“ apod. Označení listiny slovem „Směnka“, nebo dokonce „Cizí směnka“ není nutnou podmínkou pro platnost směnky. **Příkaz k zaplacení** (tedy „zaplaťte“) je také jednou z nutných náležitostí cizí směnky.

Další nutnou náležitostí cizí směnky je uvedení **jména směnečníka**. Tedy toho, komu je příkazováno zaplatit určenou sumu na určeném místě

určené osobě.

Údaj místa, kde má být placeno. Stejně jako u směnky vlastní může být uvedeno pouze jedno, přesnou adresou (ulice, č. p., obec, město). V případě, že není uvedeno místo, kde má být směnka zaplácena, je platebním místem místo uvedené u směnečníka.

Jméno toho, komu má být suma zaplácena. Tedy **prvního majitele směnky - remitenta**. Stejně jako u směnky vlastní se uvádí přímo v textu směnky: Např.: „Zaplat'te panu Pavlovi Novákovi za tuto směnku“, „Za tuto směnku zaplat'te dne 16. září 2010 panu Pavlovi Novákovi“ apod.

Pro uvedení **data a místa vystavení směnky** platí stejná pravidla jako pro směnku vlastní.

Podpis výstavce, tedy tvůrce směnky. V případě směnky cizí není výstavce přímým dlužníkem, ale stále odpovídá za její splacení. Tuto odpovědnost lze vyloučit doložkou.

Podmínka uvedení údaje splatnosti je totožná s podmínkami vystavení směnky vlastní, včetně výjimky, kdy tento údaj uveden není. V tom případě je pak směnka splatná na viděnou.

Dne 16. května 2010

1 100 Kč

Za tuto směnku zaplat'te dne 16. září 2010 panu Petru Novákovi

Kč jedentisícsto.

Směnečník: Pavel Neuman

České Budějovice, Divadelní 43

Josef Dvořák

Josef Dvořák

Český Krumlov, Kájovská 39

Vzor směnky cizí s minimálními náležitostmi.

Pokud některá z těchto náležitostí, kromě uvedených výjimek, není splněna, listina jako směnka není platná. Ani u této směnky není pořadí uvedení těchto náležitostí na listině předepsáno a nemá vliv na formální platnost směnky.

Směnečná suma se na směnce většinou uvádí ve dvojí formě. Slovy přímo v textu směnky a ciferně, většinou v pravém horním rohu. Umístění této cifry není v ZSŠ výslovně uvedeno, jedná se spíše o zvyklost. Pokud se částka vyjádřená slovy a čísly neshoduje, platí částka vyjádřená slovy. Na směnce nelze uvádět dvě sumy peněz. Pokud by směnka měla krýt více nároků, uvede se součet částek. Pokud by na směnce bylo uvedeno více částek, za platnou se vždy považuje ta nejnižší. Zde také vzniká problém s úroky. Pokud by výstavce ve směnce uvedl jistinu a úroky, např. 1.000 Kč jako jistina a 100 Kč jako úrok, platila by zde pouze částka 100 Kč. Je proto nutné částku sečíst a uvést na směnku pouze tuto výslednou, tedy 1.100 Kč.

3.4.3. Odlišnosti vlastní a cizí směnky

Oba tyto druhy směnek se ve své podstatě liší tím, že směnka cizí obsahuje příkaz zaplatit a směnka vlastní obsahuje slib zaplatit. Další zákonné náležitosti jsou buď shodné, nebo velmi podobné. U obou je však nedílnou součástí podpis výstavce.

Cizí směnka byla v obchodní praxi oblíbenější. Na vlastní směnku bylo pohlíženo s opovržením, byla označována jako „směnka selská“. Toto je však dřívější předsudek, ke kterému nyní není žádný důvod. Hlavní výhoda směnky cizí byla spatřována v transportní funkci. Bylo nebezpečné se tehdy pohybovat s hotovými penězi a cizí směnka, jako příkaz třetí osobě, toto řešila spolehlivě.

3.4.4. Cizí směnky s menším počtem účastníků

ZSŠ připouští také cizí směnku, která se odlišuje počtem svých účastníků. V podstatě se jedná o to, že jeden účastník je na směnce zastoupen ve více funkcích.

§ 3 čl. I. 1. odstavec ZSŠ říká, že směnka může znít na vlastní řad výstavce. V tomto případě tedy výstavce přikazuje směnečníkovi (trasátovi), aby jemu samotnému zaplatil směnečnou částku. Výstavce směnky (trasant) je tedy zároveň i remitentem. Takováto směnka tedy buď bude obsahovat doložku typu „Zaplaťte na můj vlastní řad“, nebo bude jméno výstavce uvedeno také na místě remitenta. Takový případ směnky, kdy výstavce je zároveň remitentem, není možný u rektasměnek, tedy směnek na jméno.

Další odstavec § 3 připouští výstavce a směnečníka v jedné osobě. Jedná se o tzv. **zastřenou směnku vlastní**. U této směnky přikazuje výstavce směnky sám sobě, aby zaplatil věřiteli směnečnou částku. Protože jde stále o směnku cizí, přímým dlužníkem se stává až v okamžiku, kdy tuto směnku akceptuje.

Třetí odstavec výše uvedeného paragrafu zní: „Směnku lze vystavit na účet třetí osoby“. Tímto je upravována tzv. **směnka komisionářská**, ve které pouze zdánlivě dochází ke zvýšení počtu účastníků. Z hlediska směnečného práva se téměř nevychyluje od klasické směnky cizí. Je používána velmi zřídka, a to z účelem zakrytí osoby komitenta (skutečného výstavce směnky) komisionářem (výstavce, který je na směnce podepsán). Vztah komitenta a komisionáře bývá upraven smlouvou.

3.4.5. Další možné zápisy na cizí směnce

Mimo již zmíněných povinných náležitostí cizí směnky se na ní mohou objevovat různé poznámky, doložky nebo zápisy. Některé upravuje přímo ZSŠ, jiné v tomto zákoně uvedeny nejsou, ale nejsou s ním přímo v rozporu, proto

jsou přípustné. Pro ty doložky, které nejsou pro existenci a platnost směnky nutné, ale v ZSŠ uvedeny jsou, máme označení **doložky fakultativní**, nebo **doložky na výběr**. Právní význam mají tyto doložky, pokud na směnce uvedeny jsou, ale i pokud uvedeny nejsou. Patří mezi ně např. úroková doložka, doložka „bez protestu“ nebo domicil.

Vedlejší doložky jsou ty, které právo nijak neupravuje, ale ani nezakazuje. Pro práva a povinnosti ze směnky mají význam většinou jen zprostředkovatelský nebo žádný. Slouží především pro orientaci na směnce nebo mají význam pro mimosměnečné vztahy účastníků. Těchto doložek může být velmi mnoho, proto jsou zde uvedeny jen některé:

Valutová, nebo též **hodnotová doložka**, určuje krytí směnky. Hodnota uvedená na směnce může v tomto ohledu krýt kupní cenu zboží, úvěr poskytnutý v hotovosti nebo bezhotovostně. Na význam či platnost směnky vliv nemá, slouží pouze k orientaci směnečných účastníků, proč směnka vznikla. Dnes je žádoucí především číslování podle vydaných faktur nebo smluv, a to především vzhledem k rozvoji výpočetní techniky, kdy se účtuje podle čísel faktur. Tuto doložku lze použít jak u směnek vlastních, tak i u cizích.

Avizová doložka se váže ke směnce cizí. Spočívá v tom, že výstavce směnky cizí předá tuto směnku remitentovi a zároveň odešle směnečníkovi tzv. avizo se sdělením vydání této směnky. Tato doložka slouží k lepší orientaci směnečníka. Ten podle ní snadněji zjistí, o kterou směnku jde a má-li ji přijmout, nebo ne. Tato doložka se vyskytuje jen zřídka, a to proto, že většina směnek se remitentovi předává už akceptovaná, a také proto, že směnek je v oběhu malé množství a nebývá tedy problémem přiřazení směnky ke konkrétnímu obchodu.

Ve většině případů podstatnou, i když ne ze zákona vyplývající doložkou je **uvedení bankovního spojení** přímého dlužníka. Tedy výstavce u směnky vlastní a směnečníka v případě směnky cizí. I tento údaj je ryze orientační.

3.5. Splatnost směnek

Co se týče splatnosti, lze podle § 33 čl. I. ZSŠ směnku vystavit na viděnou, na určitý čas po viděné, na určitý čas po datu vystavení nebo na určitý den. Pokud by byla ve směnce uvedena jiná doba splatnosti, je směnka považována za neplatnou. Podle splatnosti je možné uvést několik druhů směnek.

Směnka denní (fixní, precizní): U této směnky je splatnost určena konkrétním dnem. Není přípustné uvedení několika dnů, ani nějaké časové rozpětí od – do. Za neplatnou směnku by byla také považována směnka s uvedenou hodinou splatnosti, např. 16. září 2010 v 10 hodin. Určení dne splatnosti může být provedeno několika způsoby. Nejčastější z nich je určení přesným kalendářním datem (např. 16. září 2010, 16. 9. 2010, 16. IX. 2010, 16. 9. 10, popř. i v opačném sledu rok/měsíc/den, nebo obecně uznávanými zkratkami – 16. t. m., 16. září t. r.). Přípustné by také bylo označení splatnosti vázané k jednodennímu svátku (na „sv. Martina 2010“), pojmenováním dne v týdnu („v pátek po Novém roce 2010“), nebo slovy „počátkem“, „v půli“ nebo „koncem“ konkrétního měsíce (počátkem je přitom myšlen 1. den v měsíci, půlí 15. den a koncem poslední den uvedeného měsíce) nebo i slovem „zítra“, „pozítrí“³.

U dalšího druhu směnky, **datosměnky**, je splatnost určena lhůtou běžící od data vystavení. Vymezení této lhůty lze provést pomocí dnů, týdnů, měsíců, let, popř. i půlměsícem nebo zlomkem let. Nejméně je však jeden den. Směnka vydaná 6. září 2010 splatná za 10 dní bude tedy splatná 16. září 2010.

Na tzv. **vistasměnce** splatnost většinou uvedena není vůbec. Tato směnka je splatná ihned po předložení směnky dlužníkovi. Časová lhůta tohoto předložení je zákonem omezena nejdéle na jeden rok. Tato doložka se vyznačuje slovy „splatno na viděnou“, „při předložení“, „kdykoliv“, „na

---

³ Směnku, na které bude uvedena splatnost „včera“ není možné považovat za platnou.

požádání“, popř. vyznačením přímo v textu směnky „Zaplatte za tuto vistasměnku“ apod. Zákon také připouští zákaz předložení směnky k placení před určitým datem. Pokud směnka nebude v tomto časovém rozpětí předložena, zanikají jejímu majiteli práva proti nepřímým dlužníkům.

U **lhůtní vistasměnky** je splatnost určena pevnou dobou po předložení směnky. Mezi předložením a splacením musí uběhnout určitá, předem stanovená lhůta, a to nejméně jeden den. U cizí směnka (traty) je předložení směnky spojeno s přijetím (akceptem). Předložení směnky se opět musí uskutečnit nejdéle do jednoho roku od vystavení směnky, ale lze ji na směnce stanovit jinak.

Právo majitele požadovat zaplacení směnečné částky je určeno dnem splatnosti. Před tímto dnem nemá právo vymáhat po dlužníkovi zaplacení směnky, stejně tak jako dlužník nemůže zaplatit směnečnou sumu dříve než v den splatnosti. Výjimkou je, pokud je směnka splatná mimo pracovní den. V tomto případě je možné požadovat její zaplacení až v následujícím pracovním dni.

3.5.1. Prolongace směnky

Prolongace, neboli **prodloužení splatnosti směnky** musí být vyznačena přímo na směnce. Právo učinit tento zápis má pouze majitel směnky, tedy ten, kdo je momentálním držitelem směnky. Tato změna se nemůže týkat osob podepsaných na směnce dříve, než se tato změna uskutečnila. Platí totiž zásada, že ten, kdo je podepsán, je zavázán k textu směnky v okamžiku podpisu. Změny tedy mohou zavazovat osoby pouze podepsané po okamžiku změny. V případě, kdy by měla prolongace zavazovat všechny účastníky, museli by se všichni doposud podepsaní znovu podepsat pod prolongační doložku. V tomto případě je tedy snazší směnku zničit a vystavit směnku novou, shodnou se směnkou původní, pouze s upravenou

splatností.

3.6. Účastníci směnečných vztahů, jejich práva a povinnosti

Účastníky směnečných vztahů mohou být pouze ty osoby, které jsou na směnce uvedené. Mohou na ni vystupovat v různých úlohách, ať už jde o osoby zavázané nebo oprávněné. Jejich úloha se také může za života směnky postupně měnit. Hlavní směnečné úlohy jsou tyto následující:

3.6.1. Výstavce (emitent)

Výstavce směnky, ať už vlastní nebo cizí, je nepostradatelnou osobou pro její vznik. Vydáním směnky další osobě, tedy její emisí, uvádí směnku do oběhu. Proto je také někdy výstavce označován za emitenta. Vyvolává vlastně celý směnečný vztah.

Výstavce směnky vlastní je dlužníkem přímým neboli direktivním. Zavazuje se splatit směnečnou sumu.

Naproti tomu výstavce směnky cizí (často označován jako trasant) je dlužníkem nepřímým (postihovým, regresním). Není vázán přímo, pouze dává platební příkaz a sám se nezavazuje. To ovšem neznamená, že je výstavce zbaven své povinnosti. Pokud tato směnka není zaplácena nebo přijata, má její majitel nárok uplatňovat postih proti výstavci.

3.6.2. Remitent

Pod tímto pojmem rozumíme prvního majitele (věřitele) směnky. Charakteristika této osoby je u směnky cizí i vlastní stejná. Pokud remitent převede práva ze směnky na jiného majitele, stává se indosantem a zařadí se též do nepřímých, postihových dlužníků. Stejně jako výstavce je remitent

nepostradatelnou osobou pro vznik směnečného závazku.

3.6.3. Směnečník (trasát)

Na tuto osobu je směřován příkaz výstavce traty k zaplacení směnečné částky ve prospěch remitenta (popř. dalšího majitele).

Tento účastník neexistuje u směnečných vztahů týkajících se vlastní směnky. Vyskytuje se pouze u směnky cizí.

Směnečníkem je osoba na směnce uvedená, které ze směnky neplynou žádné povinnosti. Vůči směnečníkovi nelze uplatňovat žádná práva. Příkaz zaplacení je z pohledu směnečného práva zcela nezávazný, proto předpokládáme vyplynutí povinnosti zaplatit z jiné právní skutečnosti.

3.6.4. Příjemce

Příjemcem se stává směnečník (trasát) po přijetí směnky, neboli akceptu. Po přijetí směnky se směnečník (teď už tedy příjemce) stává hlavní směnečně zavázanou osobou a přímým dlužníkem. Majitel směnky má vůči němu tedy plné právo požadovat proplacení směnečné sumy v době a místě splatnosti.

Stejně tak jako směnečník, nemůže se příjemce vyskytovat ve směnečných vztazích týkajících se vlastní směnky.

3.6.5. Majitel

Zákon sice tuto osobu nijak nedefinuje, ale v podstatě se jedná o toho, kdo je řádným vlastníkem směnky. Prvním majitelem je remitent. Pokud jde o majitele dalšího, jde buď o indosatáře (u převodu směnky rubopisem), nebo postupníka (u rektasměnek, které jsou převoditelné tzv. cesí). Zde nelze vyloučit osoby, které se staly majiteli jinými způsoby, např. dědictvím.

3.6.6. Indosant

Tento pojem souvisí s převáděním směnek rubopisem (indosantem). Za indosanta je označována osoba, která směnku převádí. Osoba, na kterou je směnka dále převedena (majitel směnky), je označována jako **indosatář**. Při dalším převodu směnky vstupuje indosatář do role indosanta.

Indosant se řadí mezi nepřímé (postihové) dlužníky, tedy odpovídá za zaplacení směnky. Tuto odpovědnost lze vyloučit doložkou. Příklad této doložky v ZSŠ uveden není, ale většinou se objevuje u podpisu indosanta pod rubopisem ve znění „bez postihu“.

O možnostech převodu majitele směnky bude podrobněji pojednáno níže.

3.6.7. Rukojmí (aval, avalista)

Jako rukojmí (aval, avalista) se označuje osoba, která za jiného směnečného účastníka přejímá závazek. Toto rukojemství je formálně přísnější než ručení obecné. Ve většině případů se k podpisu rukojmího uvádí doložka „jako rukojmí“, „jako avalista“, „per aval“ atd.

Název aval je odvozen od italského „a valle“, což značilo umístování těchto závazků na okraji směnky.

Postavení rukojmího je nutno rozlišovat podle toho, za jakého účastníka směnečného vztahu se zavazuje. Přebírá všechny jeho práva a povinnosti.

3.7. ZSŠ

Tento zákon v sobě slučuje dvě právní úpravy, které byly před jeho vznikem upravovány samostatně. A to právní úpravu směnky a právní úpravu

šeku. Možná se zdá, že tyto dva cenné papíry jsou podskupinou jednoho cenného papíru, když jsou upravovány stejným zákonem. Ale není tomu tak. Tyto dva cenné papíry k sobě mají neobyčejně blízko, mají řadu společných vlastností, ale jde o cenné papíry samostatné, vykazující obvykle zcela rozdílné funkce.

Díky tomu je i text zákona systematicky rozčleněn. ZSŠ je rozdělen do tří článků. První pojednává o směnce cizí i vlastní, protestaci směnky a mezinárodním právu směnečném. Druhý článek je zaměřen na šek a třetí článek upravuje společné otázky šeku a směnky. Tyto společné otázky zasahují i do otázek vztahujících se k dalším právním předpisům, jako jsou otázky právních úkonů, promlčení, aj.

Na první pohled se může zdát jako zvláštnost, že každá z těchto tří částí je samostatně číslována, tzn., že některá čísla paragrafů se v zákoně objevují dvakrát, některá i třikrát. To vede k tomu, že je dobré uvádět při citaci jak článek, tak i číslo paragrafu. Toto číslování je shodné s čísly článků podle Jednotného zákona směnečného i šekového. Toto číslování je důležité také pro porovnávání s odbornou právní úpravou v zahraničí (především pro porovnání s úpravami vycházejícími z Ženevských úmluv).

První článek se člení na čtyři části zabývající se směnkou cizí, vlastní, doplňujícími předpisy a mezinárodním právem směnečným. Tyto části jsou dále rozčleněny do oddílů. Třetí článek dělen není, je v něm obsaženo pouze jedenáct paragrafů.

I přes to, že tento zákon byl přijat již v roce 1950, tedy více jak před půl stoletím, jedná se o zcela standardní úpravu směnečného a šekového práva, která přejímá mezinárodně unifikovanou úpravu. Proto by jakékoliv podstatnější změny zapříčinily problémy při směnečném styku s cizinou a byly by spíše krokem zpět.

Další věcí, která bývá tomuto zákonu vytýkána, je nesnadná srozumitelnost. Avšak i ta má svá opodstatnění. Zákon vychází z praxe, kde byly všechny základní skutečnosti, terminologie i podstata směnky známy.

Nebyla tedy potřeba vysvětlovat, nýbrž jen upravovat důsledky skutečností, vznikajících používáním směnky. V naší situaci z praxe definice známá není, není známá ani terminologie a většina lidí směnku ani neviděla. Avšak poučení o těchto problémech v zákoně hledat nelze.

Na druhou stranu, pokud ke studiu zákona přistoupí někdo, kdo má alespoň elementární znalosti o směnce, zjistí, že jde o právní úpravu velmi propracovanou, kvalitní a stručnou.

3.8. Vznik směnečného závazku

Základní podmínkou pro vznik směnečného závazku je existence směnky jako takové, dále pak podpis zavázané osoby na směnce, aktivní směnečná způsobilost věřitele, pasivní způsobilost dlužníka a řádné nabytí směnky oprávněnou osobou.

Řádné nabytí směnky oprávněnou osobou znamená řádné vlastnictví tohoto cenného papíru. Co se týče oprávnění výkonu práv ze směnky jejím majitelem, je třeba rozlišit, zda je majitel směnky jejím prvním vlastníkem (remitentem), nebo již několikátým.

Remitent se stává osobou oprávněnou k výkonu práv poté, co směnku od výstavce směnky (emitenta) získá. Není zde postačující pouhé uvedení remitenta na směnce. Převzetí směnky je z jeho strany také dobrovolné, nelze jej k němu nutit. Pokud remitent směnku odmítne převzít, nestává se ani jejím majitelem, ani věřitelem.

Pokud jde o jiného než prvního majitele směnky, je jeho řádné nabytí směnky nutno prokázat řadou indosamentů.

3.9. Směnečná způsobilost

Směnečný vztah je **vztahem závazkovým**, tudíž naproti sobě stojí dvě strany: věřitel a dlužník, tedy ten, kdo má právo ze směnky požadovat plnění, a ten, kdo je povinen toto plnění poskytnout (vyplatit dlužnou sumu). Podobně jako u jiných závazků se směnečná způsobilost rozpadá na dvě stránky: aktivní a pasivní způsobilost.

Aktivní způsobilost je shodná s právní způsobilostí obecnou. U fyzických osob není nijak vázána na zletilost – zejména v případech, kdy je směnka součástí pozůstalosti nebo když jsou směnečné dluhy součástí dluhů zůstavitele (zdedění dluhů). U právnických osob je pro jejich způsobilost rozhodující okamžik vzniku. Zde je nutno odlišovat okamžik vzniku a založení. U většiny právnických osob tyto okamžiky splývají, ale nemusí tomu tak být vždy.

Pasivní způsobilost vyjadřuje schopnost se svým jednáním směnečně zavazovat. Podle § 1 čl. III. ZSŠ se může směnečně zavazovat každý, kdo je způsobilý vlastními úkony se zavazovat. U právnických osob splývá způsobilost být nositelem práv a povinností se způsobilostí vlastním jednáním zakládat svá práva a povinnosti v jedno. Zde by tedy, na rozdíl od osob fyzických, problémy s interpretací vznikat neměly. Pasivní způsobilost fyzických osob se řídí občanským zákoníkem, § 7–10. Ten říká, že fyzické osoby nabývají způsobilosti k právním úkonům postupně v návaznosti na rozvoj své vyspělosti. Tedy v určitém rozsahu se mohou rozhodovat již od poměrně raného dětství. Naproti tomu také nemusí této způsobilosti nabýt nikdy nebo pouze v omezeném rozsahu, popř. tuto způsobilost během života ztratit. Obecně nabývá fyzická osoba plné právní způsobilosti dovršením osmnáctého roku věku. Dříve lze tuto způsobilost nabýt uzavřením manželství, což vyžaduje předchozí souhlas soudu.

3.10. Podpisy na směnce

Obecně je **podpis výstavce** brán jako přijetí závazku v dané listině. Tímto se projevuje jeho funkce zavazující. Protože bez podpisu nevzniká závazek. Podpis na listině také vyznačuje přijetí závazku a seznámení se s obsahem listiny. Protože ZSŠ nevyžaduje k podpisu nic jiného, než právě podpis, slouží podpis také jako **identifikace osoby**, která je směnečným dlužníkem. Podle umístění podpisu na směnce lze také určit, k čemu se podepsaná osoba zavázala (krycí funkce). Ve většině případů je podpis umístěn pod textem, ke kterému se podepisující zavazuje.

Ve výjimečných případech bývá podpis bez komentáře umístěn na rubové straně nebo je připojen k dokumentu s minimálními náležitostmi. Z takto podepsaného dokumentu tedy není zřejmé, k čemu se podepisující osoba zavázala. Takto podepsanou směnkou bývá především **blankosměnka**⁴.

Co se týče platnosti podpisů na směnce, rozlišujeme formální a materiální stránku. Při zkoumání platnosti **podpisu z formálního hlediska** zkoumáme, zda projev na směnce vůbec vypadá jako podpis. Jde pouze o to, zda grafický projev na listině se jeví být popisem, bez dalšího zkoumání, zda taková osoba existuje, nebo je-li podepsaná osoba právně způsobilá. Hlavní podmínkou formální nezávadnosti podpisu fyzické osoby je, že se musí jednat o vlastnoruční písemný projev. Čitelnost podpisu zákon neřeší. Za platný podpis se tedy považuje i paraafa na směnce. Pokud podepisuje směnku právnická osoba, musí být mimo již zmíněného patrné, že jde o závazek právnické osoby, a ne fyzické osoby, která jedná jejím jménem. Pokud by na směnce bylo pouze razítko právní osoby, bez podpisu jejího zástupce, považuje se směnka za neplatnou. Pokud nevyhovuje podpis po stránce formální, není platný ani po stránce materiální. Ale v praxi se většinou setkáváme se situací, že formálně platný podpis není platný z hlediska materiálního.

---

⁴ Více o blankosměnce v kapitole 5.3.

Ověřování **podpisu po materiální stránce** je velmi náročné a připadá v úvahu, pouze pokud je podpis v pořádku po formální stránce. Materiální důvody neplatnosti podpisu na směnce upravuje § 7 čl. I. ZSŠ, ale formální opomíjí. Z tohoto hlediska se zkoumá, existuje-li vůbec podepsaná osoba, pokud jde o její vlastní svobodný projev, a zda je směnečně způsobilá, pokud je správně zastoupena (při podpisu směnky zástupcem), nebo jestli podpis netrpí jinými vadami.

Pokud je na směnce neplatný podpis, a to buď formálně, nebo materiálně, ztrácí směnka svou závaznost. Pokud je na směnce více podpisů (více zavazujících se osob) a jeden z nich není platný, nemá to vliv na závazek ostatních osob.

3.11. Převod majitele směnky

Protože musí být směnka vydána vždy ve prospěch určené osoby, patří z hlediska převoditelnosti mezi typické zákonné ordrepapíry⁵. Vždy musí být vydána ve prospěch určené osoby. První majitel směnky (remitent) si může směnku ponechat až do její splatnosti nebo má právo s ní nakládat jinak, např. prodat jiné osobě, směnit ji za zboží, použít jako platební prostředek, nabídnout bance k eskontu aj. Změnu věřitele (majitele) lze v zásadě provést třemi způsoby.

Prvním způsobem je **převod rubopisem**. Tímto se převádí tzv. **směnka na řad**. Rubopis neboli indosament (též žiro) je jednostranné písemné prohlášení dosavadního majitele směnky. Toto prohlášení se zpravidla zaznamenává na rub směnky. V právním řádu vyznačování indosamentů na rubu směnky předepsáno není, ale v praxi je žádoucí toto dodržovat. Tento způsob převodu směnky na jiného majitele je nejpoužívanější a je možné takto převádět každou směnku s výjimkou rektasměnek, které obsahují doložku

---

⁵ Cenné papíry převoditelné rubopisem

„nikoliv na řad“. Název těchto směnek (na řad) vyplývá z toho, že jsou na nich všichni majitelé uvedeni v řadě za sebou. Doložku na řad není nutno ve směnce uvádět, pokud doložka nebude součástí textu směňky, stejně je směňka směňkou na řad (podle § 11 čl. I. ZSŠ).

Dalším směnečně–právním způsobem převodu práv ze směňky je tzv. **blankotradice**. Zde dochází k převodu pouze předáním listiny a na směnce se tedy nijak neprojeví. K tomuto převodu ale z § 14 odst. 2 vyplývá zásadní podmínka: k tomuto způsobu převodu může dojít opakovaně, ale pouze na základě předchozího **blankoindosamentu**. Majitel, který směňku získal pomocí blankoindosamentu, ji tedy může dále převádět bez vyplnění indosamentu. Majitelé takto nabyté směňky na ni tedy nejsou zaznamenáni, tudíž tato směňka ztrácí garanční účinky.

U směňky na jméno (rektasměňky) je převod vlastníka možný pouze **přechodem práv a povinností** (tzv. **cesí**), a to dohodou dosavadního a nového věřitele. U těchto směnek je nutné výslovně vyloučit doložku na řad tzv. rektadoložku. Tento převod je v ZSŠ zmíněn v § 11, odst. 2, ale všechny otázky spojené s tímto převodem práv řeší občanský zákoník.

Mezi další možnosti změny majitele směňky patří i způsoby, které nejsou založeny na směnečném právu. Mezi tyto patří např. smrt majitele, při níž je novým majitelem směňky dědic. Při zániku právnické osoby bez likvidace se novým majitelem stává nástupnický subjekt a při konkursu majitele směňky se směňka stává součástí konkursní podstaty a nakládat s ní je nadále oprávněn pouze správce konkurzní podstaty.

3.11.1. Změna směnečného dlužníka

Změna směnečného dlužníka za dlužníka jiného není možná. Dlužník se svého závazku, který vyplývá ze směňky, nemůže zprostit, a to ani za předpokladu, že s tím bude majitel směňky (věřitel) souhlasil. Pokud by se změnou dlužníka majitel souhlasil, stejně jako všechny ostatní osoby účastné

na tomto směnečném vztahu, je třeba tuto směnku odstranit z oběhu a nahradit ji směnkou jinou, znějící na nového dlužníka (výstavce).

4. Historie

4.1. Historie směnek

Historie směnek sahá jistě do pradávna, ale přesná doba jejich vzniku je prozatím pouze odhadována. Nelze totiž jasně definovat, kterým listinám již můžeme přiznat vlastnosti dnešních směnek. Každá z novodobých civilizací již nakládala s listinami, které ukládají povinnost jedné osobě zaplatit přesně stanovený obnos osobě jiné. Z těchto listin ale nevyplývá možnost převedení práv na jinou osobu. Proto tyto listiny ještě za směnku označit nemůžeme.

Listiny ukládající povinnost dlužníkovi zaplatit určitou sumu buď pojmenovanému věřiteli, nebo osobě, kterou později určí majitel listiny, se objevují počátkem **dvanáctého století**. V tomto čase se listiny, které již můžeme považovat za **předchůdce dnešních směnek**, začaly využívat v **severoitalských městech** (především v Benátkách) a to díky obchodnímu rozvoji těchto měst. Potřeba směnek vznikla kvůli živému obchodnímu ruchu a kvůli obchodním výměnám mezi italskými a dalšími evropskými městy. Konkrétní náležitosti listiny nebyly zpočátku nijak předepsány, přesto však tehdejší směnky neboli cambium, byly svým formálním ztvárněním (stručností a přehledností) velmi podobné směnkám, které známe dnes.

Za starší je považována **směnka vlastní**. Již v této době ztělesňovala **písemný příslib výstavce zaplatit jejímu majiteli určitou sumu peněz**. Brzy byla také používána pro **transport peněz** a **pro placení ve vzdálených místech**, a to především kvůli velkému riziku transportu peněz na větší vzdálenosti. V počátcích směnečného provozu tedy směnka plnila funkce podobné funkcím dnešních cestovních šeků. Další překážkou převozu hotových peněz byla feudální měnová roztržičnost, mnohdy i zákaz vyvážet místní měnu. Směnka se tedy ukázala jako ideální nástroj pro překonání všech těchto překážek a jejím prioritním účelem bylo zprostředkování plateb na

vzdálená místa.

Tato situace si vynutila potřebné **zabezpečení listin**, aby se předešlo jejich zneužívání. Směnky tedy začali vystavovat zvláštní finanční podnikatelé, zvláštní bankéři, tzv. **kampsoři** (bancherii campsores). Jejich oprávnění vykonávat tyto obchody se zakládalo na licenci, kterou vystavoval panovník, městská správa nebo jiná státní moc. Pokud chtěl někdo zprostředkovat platbu či převod peněz, musel u kampsora složit příslušnou částku, oproti které mu byla vydána listina zavazující kampsora tuto sumu v platebním místě zaplatit. To prováděl buď sám, nebo prostřednictvím jiných osob, svých obchodních partnerů v platebním místě. A takto vznikala **směnka cizí**, obsahující **platební příkaz**. Tyto listiny se označovali jako vydané nebo tažené. Od tohoto názvu je odvozen dnešní název cizí směnky, **trata**. Podstatou těchto směnek tažených je poukázka, asignace (převod). Výstavce směnky v nich již neslibuje sám zaplatit, ale přikazuje třetí osobě zaplatit remitentovi. Přejechod z původní směnky s vlastním závazkem ke směnce v podobě asignace je poměrně nejasný, a to i z hlediska časového. Stejně jako u vlastní směnky, ani u směnky cizí neznáme přesnou dobu vzniku a můžeme ji jen odhadovat. Tyto odhady směřují k první polovině čtrnáctého století.

To, jak vznikala směnka cizí, je úzce odvozeno od způsobu používání vlastních směnek. Středověcí bankéři (kampsori) si postupně vybudovali rozsáhlou síť obchodních partnerů, kteří propláceli směnky vydané jinými bankéři. Svoje vzájemné pohledávky potom vyrovnávali formou zvláštních **zápočtů na směnečných trzích**. Pro hladkou realizaci platby začali bankéři ke směnce vydávat **zvláštní doprovodný list**, v němž vyzývali svého partnera v platebním místě, aby obnos slíbený ve vlastní směnce vyplatil remitentovi nebo osobě určené rubopisem. Zpočátku měl tento dopis zcela interní povahu, byl předáván oprávněnou osobou uzavřený a obsahoval doprovodné údaje ohledně osoby předkladatele či jeho pověřence a vymezoval slib učiněný v textu směnky. Ten, na koho byl dopis adresován, byl označován jako **trasát**, bankéř vydávající tento dopis nesl označení **trasant**. Původně se tedy jednalo o zcela

neformální dopis, který výstavci vlastní směnky jen pomáhal splnit jeho vlastní platební slib. Protože v tomto dopisu bankéř specifikoval svůj závazek a osobu předkládající směnku úplněji a přesněji než ve směnce samé, byl postupně hlavní důraz kladen na zmíněný dopis a vlastní směnka ustoupila do pozadí. Nakonec bylo od zvláštního vydávání vlastní směnky zcela upuštěno, což samozřejmě předpokládalo, že majitel (věřitel) směnky bude mít práva vůči bankéři, který tuto směnku vystavil, pouze na základě jeho příkazu. Majitel směnky si samozřejmě chtěl zachovat práva proti kampsorovi pro případ, že by směnku nevyplatil. Původně se odpovědnost kampsora, tedy autora doprovodného dopisu, odvozovala z garančního prohlášení na cizí směnce, později postačovalo potvrzení převzetí valuty. Věřiteli tedy postačil již pouhý dopis – platební příkaz adresovaný kampsorovu obchodnímu partnerovi (tzv. trasátovi) a tímto odpadla nutnost vystavení původní vlastní směnky.

Směnka v podobě poukázky tak začala převažovat a původní směnka vlastní byla z praxe v podstatě vytěsněna na okraj. Na postavení adresáta příkazu, tj. trasáta, měl rozhodující vliv až přijetí (akcept) směnky. Za tím účelem musela být cizí směnka předložena trasátovi, aby ji uznal a ztotožnil se s ní. Kladné vyjádření, tedy souhlas s platebním příkazem, bylo původně jen poznamenáváno v obchodních knihách trasáta a předkladatele směnky, někdy dokonce stačilo, ponechal-li si trasát směnku v držení a nevyjádřil se k ní záporně v relativně krátké lhůtě. Později počala být akceptace vyznačována na směnce, což přetrvalo dodnes. Zaplacení směnky bylo na akceptantovi (příp. na trasantovi na základě regresu) vymáháno ve zkráceném řízení, v němž byly věcně i časově omezeny námitky dlužníka.

Spolehliví bankéři vydávali směnky (vlastní) oproti penězům u nich uloženým. Tyto směnky byly používány namísto reálných peněz jako platební prostředek. Takto se směnky staly základním kamenem vývoje peněz papírových.

4.2. Vývoj právní úpravy ve světě

V římském právu pojem směnka nijak nefiguroval, stejně tak jako ostatní cenné papíry. Některé pokusy se snažily vysvětlit směnku smlouvou, ale protože cenné papíry představují zhmotnění určitého práva, bylo od těchto pokusů brzy upuštěno. Původně probíhala regulace směnky pouze jako právo zvykové, tudíž vždy jen místní. Následkem toho vznikaly rozdílné normy platné jen v určitém místě.

Ve 14. století se směnečné právo začalo zaznamenávat pomocí směnečných řádů. Zprvu nebyly sice příliš propracované, ale postupem času se stávaly systematičtější a závažnější. Charakteristické pro tuto dobu bylo spojení práva směnečného a obchodního. Vztahy v mezinárodním obchodě ale trpěly značnou nejednotností a roztříštěností směnečného práva. Postupně se vývoj směnečného práva zkoncentroval do tří základních systémů.

Jednak to byla **oblast směnečného práva francouzského**, založená na Code de commerce 1807, které zasahovalo i ostatní země, jako Španělsko, Nizozemsko a další. Další skupinou se staly státy **anglosaské právní oblasti**, kde směnečné právo vychází z listiny Bills of Exchange Act z roku 1882, kterou bylo uzákoněno dosavadní směnečné právo v Anglii. Třetí oblastí směnečně právní byla **oblast rakousko-německá**, která zasáhla teritoriálně asi největší oblast. Nejen samotnou střední Evropu, ale i Skandinávii, východní Evropu včetně Balkánu a carského Ruska (s výjimkou Řecka a Turecka, kde bylo právo orientováno tradicí francouzskou). Vliv tohoto práva sahal až po Japonsko.

První významné **sjednocení směnečně-právního systému** bylo uskutečněno na konferenci v Lipsku v roce 1847. Výsledkem této konference byl **Směnečný řád**, který byl účastníky konference převzat do jejich vlastní právní úpravy. Další pokusy o sjednocení tohoto práva byly až koncem 19. století, z iniciativy belgické vlády. Avšak výsledky přinesla až konference

v Haagu, svolána tentokráte nizozemskou vládou. Tato konference se odehrávala v letech 1910 – 1912 a jejím výsledkem byla shoda v oblasti kontinentálního práva. Tedy do jisté míry sladila právo francouzské a rakousko-německé. Byl zde zpracován **Jednotný směnečný řád**, který měl být základem. Avšak někteří účastníci konference k němu přijali jisté výhrady umožňující se od textu odchýlit. Toto dílo ale stejně nemělo předpokládanou odezvu, protože reformě směnečného práva záhy zabránil první válečný konflikt.

V době od 13. května do 7. června 1930 se konala konference v Ženevě, navazující na výsledky konference v Haagu. Zúčastnilo se jí 31 států, včetně Československé republiky. Karel Hermann-Otavský tehdy patřil mezi naše přední vědce obchodního práva a byl jedním z našich delegátů na této konferenci. Na práci konference se významně podílel. 7. června 1930 se podařilo podepsat celkem tři úmluvy, což byl prozatím nepřekonaný úspěch.

První úmluvou byla **Úmluva o jednotném zákonu směnečném**, která je nejvýznamnější. Podepsalo ji 26 zúčastněných zemí a pro směnku je podstatná první příloha – Jednotný zákon směnečný. V té době byla asi nejvýznamnější úmluva o protestaci směnky, která byla v jednotlivých zemích velmi rozdílná. Druhou přílohou byly výhrady k Jednotnému zákonu umožňující se od textu Jednotného zákona odchýlit. Tyto výhrady jednotlivých zemí se však nedotýkaly otázek závažných a řada z nich platila jen krátké období.

Druhou úmluvou byla **Úmluva o střetech zájmů**, upravující kolizní právo směnečné.

Třetí, **Úmluva o směnečných poplatcích**, řešila jen dílčí otázky směnečného práva poplatkového.

V roce 1933 bylo ženevské směnečné právo podstatným způsobem rozšířeno v celosvětovém měřítku. I ty státy, které ženevské úmluvy nepodepsaly, se jimi v podstatě začaly řídit také.

Mimo ženevskou směnečně-právní oblast zůstaly pouze státy

anglosaské. I poslední pokus o sjednocení ženevského a anglosaského směnečného práva, uskutečněný na půdě Komise OSN pro mezinárodní právo (UNCITRAL), byl neúspěšný. Mezi těmito právy jsou velké rozdíly, které prozatím není možné překonat. UNCITRAL sice navrhl určitý kompromis, **Úmluvu OSN o mezinárodních směnkách**, která ale měla platit vedle dosavadních unifikačních, nikoliv místo nich, a pouze za předpokladu, že se směnka této unifikace dovolá. Tudíž zatím ani nevstoupila v platnost, ani se nevžila.

4.3. Vývoj právní úpravy u nás

K nám pronikla směnka záhy poté, co došlo k jejímu ustálení v severní Itálii. Před rokem 1400 byla sepsána listina, která velice připomíná směnku. Jan Žižka je v ní uveden ne jako dlužník, ale jako rukojmí. Tato listina⁶ vyjadřuje prakticky všechny znaky směnky vlastní jako abstraktního příslibu zaplatit určitou částku na určitém místě a je z ní zřejmé, že legitimován není jen majitel listiny, kterému je vydána, ale i osoby, které tuto listinu řádně získají v budoucnu. Současnému zákonnému předpisu tato listina nevyhovuje především proto, že v ní není slovo „směnka“ obsaženo.

Pozoruhodné je také jištění tohoto závazku. Protože v době vydání této listiny patřil Jan Žižka mezi bezvýznamné nižší šlechtice a čas od času se pohyboval na samotných mezích zákona, stejně tak jako ostatní osoby na listině uvedené. Předpokládá se tedy v této době velké rozšíření listinných závazků tohoto typu. V té době se směnky u nás nepochybně řídily **pouze zvykovým právem**.

Právní regulace směnky u nás byla provedena až za Marie Terezie, patentem z 1. října 1763, kterým byl zaveden **Směnečný řád** pro území celého tehdejšího Rakouska. Tento řád převzal a zobecnil pravidla zvykového

---

⁶ Dodnes zachována v městském archivu v Českých Budějovicích.

směnečného práva, v praxi již používaná. Zároveň s tímto patentem byly zřízeny v Praze, Brně a Opavě směnečné a obchodní soudy. Jejich úkolem bylo především naplnit a prosadit zásady Směnečného řádu v praxi.

Na konferenci v Lipsku, roce 1847 se podílelo i Rakousko na redakci zde přijatého Směnečného řádu. Tento řád u nás přežil habsburskou monarchii. Během své platnosti byl několikrát novelizován, ale významnější byly až tzv. norimberské novely. Na konferenci v Norimberku, kde se jednalo o obchodním právu, byly přijaty dodatky ke Směnečnému řádu, které byly promítnuty i do úpravy směnečného práva v Rakousku.

Směnečný řád z roku 1850 byl převzat, ale platil pouze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Slovensko a Podkarpatská Rus převzaly uherské právo směnečné z roku 1876. I po opatřeních, která právní situaci na území Československa zjednodušila, existovaly ve většině právních oborů, stejně tak v oblasti směnečného práva, jisté propasti. Překonání těchto propastí u směnečného práva byla jedna z mála výjimek. S přihlédnutím k výsledkům **konference v Haagu**, která byla prioritně pod vlivem práva německého, byl 13. prosince 1927 přijat zákon směnečný č. 1/1928 Sb., představující tehdy kvalitní právní úpravu směnečného práva. Tento zákon byl přijat ještě před konáním ženevské konference, tudíž ji nemohl zohledňovat. Avšak tento zákon nezaznamenal změny ani po ženevské konferenci, kde Československo v roce 1930 podepsalo všechny tři úmluvy.

Všechny pokusy o souhlas s touto mezinárodní dohodou u nás selhaly a nejsou odsouhlaseny dodnes. Až do konce předválečného Československa ženevské právo nebylo včleněno do našeho právního řádu. Ke zlomu došlo až 19. prosince 1940, kdy byl na území protektorátu Čechy a Morava, pod tlakem okupačních úřadů, zaveden **Jednotný směnečný řád**, přidržující se směnečného zákona německého z roku 1933. Takto nesmyslně byl tedy u nás přijat **Jednotný zákon směnečný ženevský**, prostřednictvím práva německého.

Nejasnosti, trvající od roku 1945, kdy se vyskytl problém dvojí právní

úpravy a nezrušeného meziválečného zákona č. 1/1928 Sb., se definitivně odstranily až zavedením dosud platného zákona směnečného a šekového č. 191/1950 Sb. Tento zákon, upravující hmotné právo, zachoval naši příslušnost k ženevské směnečně-právní skupině a zároveň zrušil všechny ostatní platná vládní nařízení a zákony. Česká republika zůstává zemí směnečně právní, orientovanou na ženevské právo směnečné. Zákon č. 191/1950 Sb. se stal součástí právního řádu České republiky i po rozpadu Československa.

4.3.1. Využití směnek v českých zemích

U nás byla směnka významným a běžně užívaným instrumentem. Svou roli ale ztratila v roce 1948, kdy banky převzaly veškeré rozhodování o úvěrové politice. Směnky tedy už ke krytí pohledávek nebyly zapotřebí, a proto byly odsunuty do pozadí. Díky potřebě obchodování se zahraničím na úvěr byly směnky opět povolány. Za tyto směnky ručily české a zahraniční banky, které poskytovaly záruku zaplacení našim i zahraničním dodavatelům. Tato praxe trvala až do roku 1989. Vzhledem k následnému nárůstu různých ekonomických subjektů a jejich častým pádům, kdy zboží dodané na fakturu bylo při jejich zániku nezaplacené, začala se směnka používat nejen vůči zahraničí, ale i mezi tuzemskými dodavateli.

5. Další možné operace se směnkou

5.1. Domicilovaná (umístěná) směňka

Pod pojmem domicilovaná směňka rozumíme zvláštní určení místa splatnosti směňky. Nejedná se o zvláštní druh směňky, domicilovat lze směňku vlastní i cizí. Tzv. domicil znamená, že směnečná částka je splatná u osoby, která je odlišná od majitele nebo dlužníka. Tento domicil se uvádí zvláštní doložkou, na kterou je ve směnečných formulářích vyhrazeno místo v levém dolním rohu směňky, většinou ve znění: „Splatno u ...“. Umístětec (domicilát) není účastníkem směnečného vztahu, není nijak směnečně zavázán a provádí zaplacení směnečné sumy místo směnečného dlužníka (na základě smluvního ujednání s dlužníkem). Domiciliátem směňky je ve většině případů banka. Znění doložky bude tedy např. „Splatno u ČSOB, pobočka Český Krumlov“.

Nejpodstatnějším důvodem domicilování směňky je usnadnění proplacení bezhotovostní formou. Pokud tato doložka není uvedena, je nutné proplacení směňky v hotovosti, což je v dnešní době poměrně riskantní.

Pokud by bylo na směnce uvedeno pouze místo splatnosti jako ČSOB, pobočka Český Krumlov, znamenalo by to, že platba směnečné částky se pouze uskuteční v budově této banky, ale banka v platbě figurovat vůbec nebude.

Pokud by se na směnce lišilo platební místo od místa domicilu, nastává ve směnce rozpor a směňka se tímto stává neplatnou.

5.2. Opis směňky, přívěsek, duplikát

V případě, že by papír, na kterém je směňka zachycena nestačil, nevešly by se na něj všechny potřebné náležitosti, má majitel dvě možnosti:

- 1) **Vyhotovení opisu směňky** (směnečná kopie) - Majitel přesně opíše

všechnu textaci směnky (krom podpisů) a označí ji jako „opis“. Z tohoto opisu musí být také zřejmé, kam až opis sahá. Proto je vhodné ho opatřit tzv. aretační klauzulí (např. „konec opisu“, „až sem opis“, „zde končí opis, dále originál“). Běžný opis lze též nahradit fotokopíí s nadpisem „opis“.

- 2) **Přívěsek** - Přívěsek se stává součástí směnky, přesněji součástí rubu směnky, a zápis na něm má stejnou váhu jako zápis na rubu směnky. Podmínkou tohoto přívěsku je pevné spojení se směnkou (nejlépe přilepením, případně spojením kancelářskou sešívačkou). Zmiňovaný přívěsek lze také použít pro prohlášení směnečných rukojmí, k vyznačení vyšší moci a k zápisu protestační doložky.

Duplikát směnky znamená vydání téže směnky ve více listinách s totožným obsahem. Duplikáty (stejnopisy) lze na rozdíl od opisů vydávat pouze na směnku cizí. Podle § 77 čl. I. ZSŠ není přípustné vydání vlastní směnky ve více stejnopisech. V textu listiny je nutné přímo zaznamenat, že se jedná o stejnopis a o kolikátý stejnopis dané směnky jde. Většinou pomocí věty: „Zaplaťte za tuto první směnku...“ u prvního duplikátu, „Zaplaťte za tuto druhou směnku...“ u druhého duplikátu atd. Pokud by směnka neobsahovala toto číslování, znamenalo by to vznik dalších, samostatných závazků. Právo na vystavení duplikátu má každý majitel směnky. Pokud chce majitel směnky vystavit její duplikát, musí se obrátit na svého indosanta (původního vlastníka směnky). Tento postup se opakuje až do té doby, dokud takto směnka nedoputuje až k jejímu výstavci. Duplikáty se pak stejnou cestou, přes indosanty opakující svoji indosaci, vracejí. Všechny náklady na tyto duplikáty je povinen uhradit žadatel (majitel). Právo na vystavení duplikátu směnky zaniká pouze u směnky označené **unikátní**, neboli **sola**.

Dříve, kdy byly se směnkou spojeny poplatkové povinnosti, se v trafikách prodávaly kolkované směnečné formuláře. Dnes jsou takové

formuláře k dostání především u významnějších peněžních ústavů, jako služba klientům, případně jsou volně dostupné na internetu. Není povinností, ale doporučením tyto formuláře používat. Prošly určitým vývojem, a co se týče požadovaných údajů, mají standardizované schéma umožňující dobrou orientaci a zajišťující obsah všech zákonem stanovených náležitostí.

5.3. Blankosměnka

Blankosměnka, někdy též označována jako *biancosměnka*, je zvláštním druhem směnek, a to buď vlastních, nebo cizích. Je směnkou nevyplněnou, neúplnou. Sám název toto naznačuje: *blank*, *bianko* – bílý, tímto tedy rozumíme bílá místa, která budou vyplněna později. Dokud není plně vyplněna, nelze ji požadovat za plnohodnotnou směnku. ZSŠ tento duh směnky přímo nedefinuje, ale § 10 čl. I. ZSŠ se těchto nehotových směnek dotýká (pro vlastní směnku § 77). Většina významných otázek je ale ponechána teorii a judikatuře.

Tyto směnky byly dříve velmi sporné, ale jejich existence je na našem území v psaném právu již od roku 1853. Mezinárodně začaly být blankosměnky uznávány okolo roku 1930.

Vydaná blankosměnka, i když ji, jak už bylo řečeno, nelze považovat za směnku, musí obsahovat podpis, aby byla vůbec považována za listinu, ve které je vtěleno nějaké právo. Bez podpisu zůstává pouze kusem papíru. Nejčastěji zde přichází v úvahu podpis výstavce, popř. trasáta (směnečníka). O podpisu trasáta lze mluvit pouze v případě směnky cizí a v tomto případě hovoříme o tzv. **blankoakceptu**.

Pro tuto listinu platí stejná pravidla, jako pro řádné směnky vlastní a cizí. Vydávaná listina tedy musí obsahovat označení, že jde o směnku a to přímo v textu. Označení listiny slovem „směnka“ není nutné, ale v tomto případě vhodné (i když v této fázi listina směnkou není, ale je určena k tomu,

aby z ní směnka vznikla). Ostatní, i když podstatné náležitosti napsány na listině (vyplněny v případě předtištěných formulářů) být nemusí, budou doplněny později tím, komu bude uděleno **vyplňovací právo**. Toto právo dostává většinou nabyvatel směnky. Toto právo je založeno na úmluvě mezi vydavatelem a nabyvatelem směnky. Ve většině případů bude tato dohoda písemná, ale není to podmínkou. Rozsah tohoto práva závisí na prázdném obsahu směnky nebo na ujednání příslušných osob.

Podstatou tohoto vyplňovacího práva je doplnění všech podstatných náležitostí a doložek tak, aby se z této listiny stala směnka. Vyplňovací právo nevyplývá z vlastnictví směnky, ale musí být vydavatelem směnky uděleno. Toto vyplňovací právo se vztahuje pouze na blankosměnky, nelze vyplňovat směnku, která byla vydána jako hotová.

Skutečná směnečná práva vznikají až po vyplnění směnky, až když se blankosměnka změní ve směnku. Vyplňovací právo je spojeno s listinou a stejně tak jako směnka je i tato blankosměnka společně s vyplňovacím právem plně převoditelná, zděditelná a právo tedy náleží aktuálnímu majiteli nevyplněné směnky.

Směnečné vyplňovací právo zaniká plným využitím tohoto práva, vzdáním se ho, uplynutím stanovené doby (pokud byla stanovena), nebo pokud osoba mající toto právo nemůže toto právo vykonat (ztráta nebo zničení blankosměnky).

5.4. Úroková sazba směnečné sumy

Pokud podléhá směnečná částka nějaké úrokové sazbě, je nutno toto na směnce zaznamenat. Úroková sazba musí být na směnce uvedena úrokovou doložkou. Pokud by byla na směnce uvedena konkrétní částka, vedle jistiny, bude podle § 6 čl. I. ZSŠ platit pouze menší z těchto částek. Úroková doložka musí být uvedena přímo na směnce a doba úročení se počítá od vystavení do

zaplacení směnky. Počátek úročení si může výstavce určit sám (ne však dříve než je datum vystavení směnky). Úrokovou doložku však zákon připouští pouze omezeně, a to jen u směnek splatných na viděnou, tedy u vistasměnek a u lhůtních vistasměnek. Pokud je tento zákaz porušen, nevede k neplatnosti směnky a jejích závazků, ale pouze k neplatnosti této úrokové doložky.

5.5. Zajištění práv ze směnky

Způsobů, jak zajistit práva věřitele, je celá řada. Většina jich vychází z občanského a obchodního práva, ale toto zajištění je platné pouze mezi určitými subjekty, v případě převodu práv na jiného majitele (věřitele) tato práva již neplatí. Bylo by tedy nutné sjednávání dalších dohod o zajištění mezi dlužníkem a novým majitelem. Asi nejlepším takovým způsobem zajištění je **ručení**. Ručitel uvede svůj závazek přímo na směnce, a to nejlépe s výslovnou doložkou „jako ručitel, nikoliv jako aval“. Takovýto závazek ručitele je pouze ve prospěch konkrétního dlužníka a konkrétního věřitele.

Typický zajišťovací prostředek směnečný je **směnečné rukojemství**, nazývané také jako **aval**. Závazek avalisty je na směnce uveden písemným prohlášením. Toto prohlášení se vyskytuje většinou ve znění „jako rukojmí za pana P. N.“, následuje podpis avalisty. Lze ho též uvést ve zkrácené formě, tedy bez uvedení jména avaláta (toho, za koho se avalista zaručuje). V tomto případě je avalista zavázán za výstavce směnky (jak výstavce směnky vlastní, tak i cizí). Místo umístění rukojemského prohlášení opět ZSŠ neuvádí, může být tedy jak na líci, tak rubu směnky, případně i na přívěsku, opise nebo duplikátu. Avalistou se ve většině případů stává osoba doposud na směnce neuvedená, i když ZSŠ připouští i možnost tohoto závazku osobě na směnce již uvedené. Ve své podstatě je směnečné rukojemství podobné obecnému ručení, ale s několika podstatnými odlišnostmi. Tento druh zajištění garantuje zaplacení směnky jako takové, tedy neručí jen za povinnosti určitého dlužníka.

Směnka je tímto způsobem zajištěna i v případě změny směnečného dlužníka, i pokud tato změna nastane v budoucnu a při podpisu směnky o ní avalista nevěděl. Pokud se směnka z nějakého důvodu ukáže jako neplatná, ani závazek avala nemůže být považován za platný. Věřitel má právo dožadovat se svých práv u avalisty až po vypršení doby splatnosti směnky (s výjimkou § 43, čl. I. ZSŠ). Avalista přebírá závazek za všechna práva vyplývající ze směnky (celou směnečnou částku). Pokud přebírá závazek pouze za část směnečné sumy, je nutno toto uvést a blíže specifikovat. Avalistou může být jak soukromá osoba, tak společnost nebo banka, která má právo se směnečně zavazovat.

5.6. Směnečná intervence

Pomocí **směnečné intervence** do směnečného vztahu vstupuje další osoba. Ta vstupuje v zájmu osoby jiné, za kterou provede přijetí (akcept) nebo placení směnky. Tato osoba se stává účastníkem směnečného vztahu, a to vlastním jménem. Díky směnečné intervenci má tato osoba možnost zaplatit závazek ze směnky dlužníka, a to za účelem zachování jeho dobrého jména. Takto lze učinit poté, co byla směnka dlužníkovi majitelem řádně předložena k proplacení (přijetí), ale k tomuto plnění nedošlo.

Lze rozlišit **intervenci volanou a nevolanou**, a to podle toho, zda dlužník o tuto pomoc interventa žádal, či nikoliv. Z intervence volané vyplývá uvedení tzv. **podpůrné adresy** na směnce.

5.7. Eskont směnek

Eskont směnky znamená odkup směnečné pohledávky před dobou její splatnosti, se srážkou úroků. Tento odkup provádí většinou banka a poskytuje tak majiteli tzv. **eskontní úvěr**. Majitel tedy za směnku dostane finanční prostředky, se kterými může okamžitě disponovat. Splacení směnky ve

stanoveném termínu požaduje banka, a to předložením směnky k úhradě směnečnému dlužníkovi, popř. avalistovi nebo dalším osobám směnečně zavázaným. Pokud žádný z těchto dlužníků svůj závazek nesplní, obrací se banka na původního věřitele, od kterého směnku odkoupila. Od něj potom požaduje zaplacení směnečné částky.

5.8. Předložení směnky k proplacení

K tomu, aby byla **směnka proplacena**, musí ji majitel (nebo osoba zmocněná) předložit přímému dlužníkovi, tedy výstavci v případě směnky vlastní a směnečníkovi v případě směnky cizí. K tomuto předložení by mělo dojít v době splatnosti a v platebním místě. Dlužník nemá povinnost věřitele upozorňovat nebo vyhledávat.

Je-li směnka přímým dlužníkem řádně zaplacená, směnečný závazek tímto zaniká nejen pro dlužníka přímého, ale i pro všechny dlužníky nepřímé. Pokud přímý dlužník řádně předloženou směnku nezaplatí, má věřitel nárok na postih u nepřímých dlužníků. Dokud věřitel nepředloží směnku k proplacení přímému dlužníkovi, nemá právo požadovat zaplacení směnky od dlužníků nepřímých.

5.9. Placení směnky

Právo na plnění ze směnky vzniká věřiteli uvedeným dnem splatnosti směnky. Věřitel není povinen přijmout proplacení směnky dříve než je určena splatnost dané směnky, nesmí dřívější proplacení po dlužníkovi ani požadovat. Pokud se dlužník s majitelem směnky domluví na dřívějším zaplacení, jedná tak dlužník na vlastní riziko. Zvláště nebezpečné je placení dříve, pokud není směnka vyloučena z dalšího obchodování.

Při placení směnky je dlužník povinen přezkoumat správnost řady

indosamentů, není však povinen ověřovat podpisy indosantů. Zaplacením v době splatnosti se dlužník zbavuje svého závazku a je oprávněn požadovat navrácení směnky a potvrzení o jejím zaplacení.

Pokud dojde ze strany přímého dlužníka k **přijetí pouze části směnečné sumy**, nesmí majitel směnky toto částečné plnění odmítnout. Při zaplacení části směnečné sumy je majitel povinen toto na směnce vyznačit, obvykle slovy „zaplaceno do výše...“ a svůj podpis. Směnka zůstává nadále v jeho držení, kvůli možnosti uplatnění svých práv na zbytek směnečné částky vůči nepřímým dlužníkům. Pokud by majitel směnky odmítl částečné plnění přímého dlužníka, nemá právo uplatňovat postihová práva na tuto částku u nepřímých dlužníků.

5.10. Postihová práva

V případě, že dlužník odmítne po řádném předložení směnky směnečnou sumu zaplatit, má majitel směnky právo obrátit se na **postihové dlužníky**. Těmi jsou podle § 43 čl. I. ZSŠ indosanti, výstavce a ostatní směnečně zavázané osoby (především avalisté nepřímých dlužníků). Odepření zaplacení musí být také zjištěno veřejnou listinou (tzv. protestem) s datem, v jakém byla směnka předložena.

Potom má podle § 48 čl. I. ZSŠ majitel právo na směnečný peníz i s úroky, pokud byly dojednány. Dále má nárok na úrok ve výši 6 % ode dne splatnosti do zaplacení směnky ze směnečné sumy na náhradu všech výdajů spojených s postihem směnky (např. soudní poplatky, poplatky notáři) a na provizi ve výši 1/3 procenta ze směnečné částky jako odškodnění majitele. Tuto sazbu lze po dohodě snížit pod tuto zákonnou hranici. Součet těchto nároků tvoří tzv. **první postižní sumu**. Pokud tuto sumu uhradí majiteli směnky jiná osoba než přímý dlužník, má tato osoba vůči přímému dlužníkovi také postihová práva.

Tato postihová práva stanoví § 49 čl. I. ZSŠ a jsou téměř shodná s právy majitele směnky, s výjimkou toho, že zde již nebude požadován směnečný peníz i s úroky, ale první postižní suma a z ní odvozená procenta. Součet těchto položek tvoří **další postižní sumu**, a pokud není ani ten, kdo tuto sumu zaplatí, dlužníkem uvedeným na směnce, má opět právo tuto sumu, úroky z ní odvozené a náhradu výdajů požadovat po směnečných dlužnících.

5.11. Směnečný protest

Směnečný protest je písemně zaznamenaný důkaz svědčící o tom, že nějaká skutečnost nenastala, tedy že přijetí nebo placení směnky bylo odepřeno. Tento protest se vydává na žádost oprávněné osoby a musí být proveden některým z protestních orgánů (soud, notáři, obce). Vykonání protestu se vyznačuje přímo na směnku, příp. na přívěsek. Také se vystavuje veřejná **protestní listina**. Její povinné náležitosti jsou uvedeny v § 80 čl. I. ZSŠ.

Výstavce, indosant nebo avalista směnky má možnost směnku od této protestační povinnosti zprostit, a to doložkou „bez protestu“, příp. „bez útrat“. Tuto doložku je nutno uvést na originálu směnky.

5.12. Notifikace

Notifikace znamená oznámení určitých skutečností jedním účastníkem směnečného vztahu účastníkům ostatním. Notifikační povinnost předepisuje v některých situacích zákon. Obsahem notifikace je v nejčastějším případě informace o nezaplacení nebo nepřijetí směnky. Povinnost informovat má majitel, a to vůči všem směnečným účastníkům. Pokud u nějakého z indosantů není uvedena adresa, je možné ho vynechat. Pokud notifikační povinnost nebude splněna, může majiteli směnky vzniknout povinnost k náhradě škody,

nevede však k zániku směnečných práv.

5.13. Promlčení směnečných závazků

Problematika promlčení je v ZSŠ upravena v podstatě pouze z hlediska promlčecí doby. Tyto doby jsou uvedeny v § 70 čl. I. ZSŠ.

Základní promlčecí lhůta je tříletá, počítaná od doby splatnosti směnky. Vztahuje se na základní směnečné vztahy mezi majitelem a přímými směnečnými dlužníky. U směnky cizí jde tedy o práva proti akceptantovi, u vlastní směnky proti výstavci a proti rukojmím (možné u obou druhů směnek).

Promlčecí doby týkající se závazků vůči dlužníkům nepřímým se liší podle toho, kdo tato práva uplatňuje. Právo majitele proti nepřímým dlužníkům se promlčuje **jeden rok** od podání protestu. Pokud je majitel směnky protestační povinnosti zproštěn, běží lhůta opět od splatnosti směnky. **Šestiměsíční promlčecí lhůta** je ve vztahu osoby uplatňující právo vůči svým předchůdcům (indosantům) a tím, kdo směnku již postihem vyplatil. Doba se počítá od vyplacení směnky nebo od uplatnění soudního nároku.

Promlčení má za následek zeslabení směnečného závazku. Po uplynutí promlčecí doby má dlužník v rukou **námítku promlčení**, bránící věřiteli k uspokojení svých práv.

5.14. Umořování směnky

Ztráta směnky jako listiny nebo její zničení jsou pro majitele, tedy věřitele, velmi nepříjemné. Směnka představující určitý závazek je na formu listiny vázaná a bez ní nelze požadovat svá práva. Preventivně lze těmto nepříjemnostem předcházet pořizováním stejnopisů nebo opisů. ZSŠ v § 90 čl. I. připouští možnost prohlásit ztracenou nebo zničenou směnku za umořenou a tím poskytuje majiteli právo směnku nahradit a dožadovat se práv z listiny

nové.

Umoření směnky spočívá ve zbavení účinnosti zničené (ztracené) směnky a jejím nahrazení jinou listinou. Směnečný závazek bude tedy vtělen do nové listiny. Žádná další ustanovení ZSŠ neuvádí, takže postup při umořování listiny bude vycházet z občanského soudního řádu.

Příslušným soudem je soud okresní, a to v místě, kde má být směnka zaplacená. Navrhovatelem řízení o umoření směnky je její majitel, dále bývá na tomto řízení účasten prokuraindosatář, zástavní indosatář, osoby, které již směnku vplátili a chtějí se domáhat svých práv vůči dalším osobám směnečně zavázaným, avalisté a dlužníci (přímí i nepřímí).

5.15. Vymáhání směnek v soudním řízení

Majitel směnky se může svých práv vůči směnečným dlužníkům domáhat v soudním řízení, a to u krajských soudů. Tradičním způsobem je směnečný platební rozkaz, sloužící k rychlému soudnímu rozhodnutí, který zajišťuje potřebu rychlého oběhu peněz. Řízení se ale také může konat podle obecných pravidel.

5.16. Jak by měl majitel nakládat se směnkou při splatnosti

- Předložení splatné směnky přímému dlužníkovi, a to v den splatnosti. Pokud den splatnosti není pracovní den, předloží ji až pracovní den následující po datu splatnosti (v případě vistasměnky kdykoliv, neděle však do jednoho roku od data vydání směnky, není-li uvedeno jinak).
- Zřízení protestu pro neplacení (nutné pouze pokud jsou na směnce nepřímí dlužníci) a to do dvou pracovních dnů od splatnosti směnky (v případě vistasměnky do jednoho dne).
- Předložení směnky podpůrné adrese, pokud je na směnce uvedena, do

jednoho dne od podání protestu.

- Zřízení protestu pro neplacení interventem, ve stejné lhůtě jako předložení podpůrné adresy.
- Podání zprávy o neplacení výstavci směnky a svému indosantovi do čtyř dnů od protestu, nebo od předložení směnky.
- Uplatnění směnečných práv proti nepřímým dlužníkům, pokud existují, ve lhůtě do jednoho roku od splatnosti směnky.
- Uplatnění práv ze směnky proti přímým dlužníkům ve lhůtě tří let ode dne splatnosti směnky.

6. Průzkum používání směnek

6.1. Dotazník

Na základě sestaveného dotazníku jsme se pokusili zmapovat informovanost veřejnosti o směnkách. Ve vybraném vzorku mají zastoupení různé věkové kategorie, různá povolání, postavení ve společnosti. Liší se také míra znalostí a zkušeností obecně. Průzkum byl mimo jiné prováděn i na gymnáziu v Českém Krumlově (kantoři a jedna studentka). Má obyčejný člověk tušení co směnka je a k jakým účelům se používá?

6.1.1. Sestavení dotazníku

Dotazník byl sestaven tak, aby snadno odlišil ty, kteří se již se směnkou v nějaké situaci setkali a těch, kteří ji ještě nikdy nepoužili. U první skupiny nás zajímají okolnosti jejich setkání se směnkou, jejich spokojenost, popř. zkušenosti. Ve druhé skupině se pokusíme zjistit, co si o směnce myslí lidé, kteří se směnkami žádné zkušenosti nemají. První část dotazníku je tedy zaměřena na obecné povědomí o směnce jako takové a na její funkci. Druhá část je zaměřena výhradně na respondenty, kteří uvedli, že se směnkou již nějakou zkušenost měli. Ostatní v dotazníku dále nepokračují. Ve druhé části nás zajímají konkrétní situace, jak se respondenti se směnkou setkali a jak hodnotí její využití.

Předpokládáme také, že odpovědi respondentů budou různé v závislosti na věku, vzdělání, profesi. Tyto otázky byly zařazeny na začátek dotazníku.

SMĚNKY – dotazník pro bakalářskou práci

1) Do jaké věkové kategorie patříte?

16–30

31–45

46–60

61 a více

2) Jaké je Vaše zaměstnání?

student

nezaměstnaný

podnikatel

řadový zaměstnanec

ředitel

vedoucí pracovník

důchodce

3) Pracujete nebo studujete v ekonomické oblasti?

ano

ne

4) Co je podle Vašeho názoru směnka a k jakému účelu se používá?

.....

5) Na jakou instituci byste se obrátil(a), kdybyste chtěl(a) směnku vydat?

.....

6) Setkal(a) jste se někdy se směnkou?

ano

ne

Pokud jste na tuto otázku odpověděli NE, dále v dotazníku nepokračujte.

7) V jakém případě?

vystavoval(a) jsem ji

byl(a) jsem majitelem směnky

byl(a) jsem směnečným dlužníkem

jiné.....

8) O jaký druh směnky se jednalo?

.....

9) Jak byla směnka psaná?

přetištěný formulář

psal jsem ji sám (sama)

již byla předepsána, já pouze podepsal(a)

10) Jak jste s ní byl(a) spokojen(a)?

vše bez problému

byl(a), ale příště bych použil(a) jiné řešení – proč (?)

stále se nemohu svých práv dovolat

nebyl(a) – proč (?)

6.1.2. Vyhodnocení dotazníků

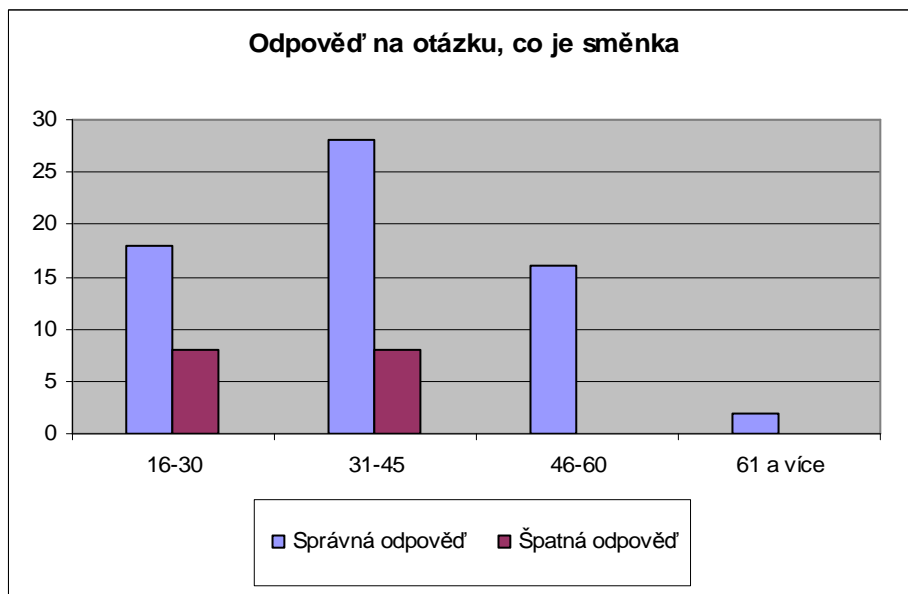
Pro vyhodnocení toho, jaké mají lidé znalosti o směnkách, máme k dispozici celkem 80 vyplněných dotazníků. Respondenti spadají do různých věkových kategorií a zastávají různé profese. Ochotných dotazník vyplnit byla drtivá většina dotázaných. Zjištěné údaje jsou takové, že většina lidí ví, co to směnka je, nebo má alespoň nějaké povědomí o tomto cenném papíru.

Chybná odpověď, včetně odpovědi „nevím“, se na otázku, co to směnka je, v dotazníku vyskytla celkem 16krát. Všichni tito lidé pracují (studují) mimo ekonomickou oblast, konkrétně se jedná o 3 studenty, 2 nezaměstnané a 10 řadových zaměstnanců. Všichni jsou ve věku do 45 let.

V 80 % případů lidé věděli (alespoň částečně), co to směnka je.

Rozložení správných odpovědí napříč věkovými kategoriemi je následující:

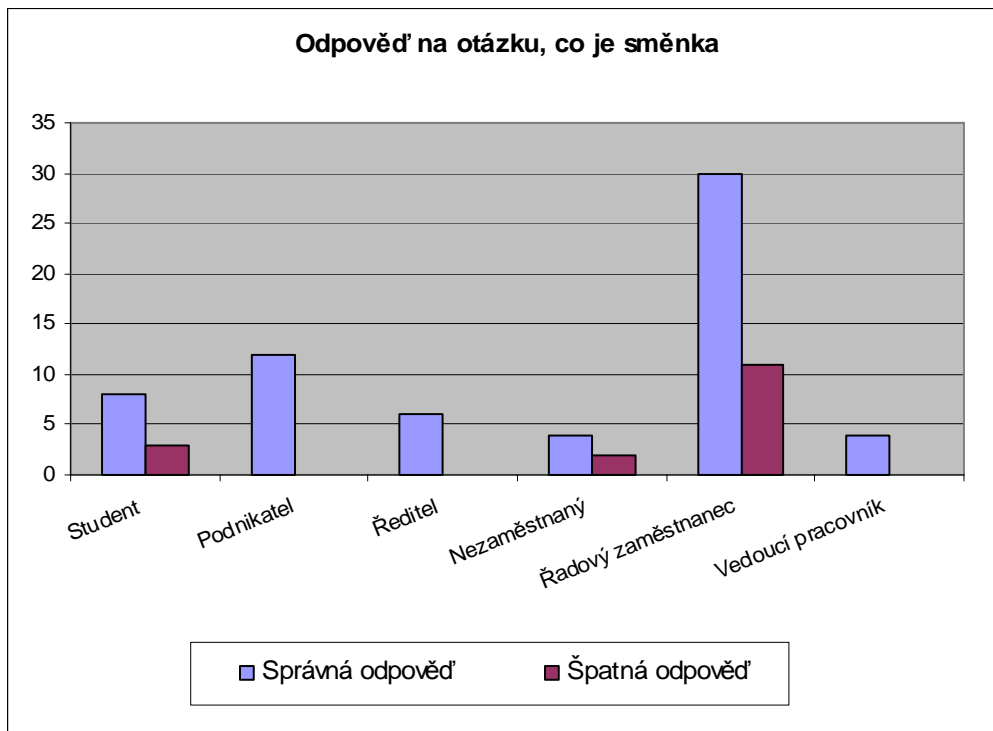
16–30 let	18 lidí z 26 respondentů (8 chybných odpovědí)
31–45 let	28 lidí z 36 respondentů (8 chybných odpovědí)
46–60 let	16 – všichni respondenti
61 a více let	2 – všichni respondenti

Rozložení správných odpovědí napříč věkovými kategoriemi

Z těchto respondentů, kteří odpověděli správně jich 15 % pracuje (studuje) v ekonomické oblasti – převážně jako vedoucí pracovníci, ředitelé, podnikatelé nebo studenti. Převážnou většinu pracovníků mimo ekonomický obor tvoří řadoví zaměstnanci (37,5 % správných odpovědí).

Co se týče správných odpovědí studentů (celkem 8), pouze dva z nich studují ekonomický obor. Tito uvedli téměř přesnou definici.

Rozložení správných odpovědí napříč zaměstnáním respondentů

Studentka gymnázia v Českém Krumlově popsala funkci směnky velice výstižně, svými slovy. Je to také jedna z mála, která se směnkou setkala, a to prý ve vyučování, když ji paní učitelka žákům přinesla ukázat – jak to respondentka uvedla v dotazníku. Jednalo se o ručně psanou směnku, prý spoustu let starou. Jako jedna z mála zde také uvedla, že pokud bude chtít směnku vydat, může si ji napsat sama.

Průzkum mezi vyučujícími na tomto gymnáziu potvrdil, že zde se opravdu o směnkách ví. Z 12 dotazovaných profesorů definovali směnku správně všichni. Z hlediska pracovního zařazení zde šlo o 10 řadových zaměstnanců, jednoho vedoucího pracovníka a ředitelku školy. Věkové zařazení zaměstnanců se u všech pohybuje mezi 31–60 lety. Dva z řadových zaměstnanců z tohoto učitelského sboru směnku i použili. Oba byli v pozici majitele směnky, tedy věřitele. U prvního z nich šlo o směnku na předtištěném

formuláři a celý dlužnický závazek proběhl bez problémů. Druhý případ, kdy si dotazovaný psal směnku sám, se ale bez komplikací neobešel a majitel směnky dlužné peníze prozatím nazpět nezískal. U tohoto případu a u odpovědi paní ředitelky je správně uvedeno, že směnku si mohou vydat sami.

Dalšími osobami, které se setkaly se směnkou, tentokrát již z odlišných pracovišť, byl jeden vedoucí pracovník ve věku od 31–45 lety, kterému byla směnka na předtištěném formuláři nabídnuta. Avšak možnosti této záruky nevyužil. Oproti tomu ředitel nejmenované společnosti, věk 46–60, podepsal nabízenou směnku, která byla již předepsána, avšak později zjistil, že nesplňuje požadavky zákona a svých práv se dosud nedomohl. U tohoto dotazníku se také setkáváme se správnou odpovědí na otázku č. 5, která se vyskytuje velmi zřídka, že směnku si může každý napsat sám, přičemž je nutné dodržet všechny zákonné požadavky. Oproti tomu odpověděl na tuto otázku ředitel jiné společnosti otázkou: „Směnku vydává dlužník?“

Pouze jeden z dotazovaných se setkal se směnkou jako ručením podnikatelského úvěru. Směnka byla na předtištěném formuláři a celá transakce proběhla bez problémů.

Většina dotazovaných (64 %) uvedla jako instituci, na kterou by se obrátili v případě potřeby vydání směnky, banku. 5 % by se v tomto případě obrátilo na právníka a 18 % neví. 9 % lidí by si ji napsali sami (ve dvou případech bylo uvedeno včetně kontroly právního poradce). Ostatní odpovědi byly chybné.

Vezmeme-li v úvahu otázku č. 8, týkající se pouze těch, kteří se se směnkou již setkali, ani v jednom případě tato odpověď nebyla správná. Většina respondentů tuto otázku vynechala, nebo napsala „nevím“, někteří uvedli, že druhy směnek neznají, a někteří, že šlo o finanční směnku, což bylo pravděpodobně chybně zaměněno za funkci dané směnky.

6.2. Využití směnek v bankách

V této části se práce pokusí popsat činnosti bankovních institucí, spojené se směnkou a směnečnými operacemi.

Používání směnek stále významně upadá, a to především z důvodu zdokonalování technologií. Hlavním problémem je zde to, že směnku nelze zaknihovat.

Blankosměnka je stále využívána. Banky ji používají k zajištění úvěrů. Používá se jako doplněk jiného zajištění – pokud není majetek klienta veden na jinou osobu, je blankosměnka snadno soudně vymahatelná. Slouží tak i jako psychologický prvek. Blankosměnku lze ale také použít jako zajištění jediné – takto se používá většinou u menších úvěrů nebo v případě klienta, jemuž banka přiřadila dobrou bonitu (rating). Pokud klient nabídne jiné zajištění úvěru (např. nemovitost, garance, zástavu pohledávek), lze po dohodě s bankou od blankosměnky upustit.

Depozitní směnky, nabízené bankovními institucemi, jsou určeny ke zhodnocení volné finanční hotovosti. Plní tedy funkci termínovaných vkladů. Na rozdíl od termínovaných vkladů bývá úroková sazba u depozitní směnky vyšší, na druhou stranu ale není výplata směnky ze zákona pojištěna – na rozdíl od termínovaných vkladů, u kterých se z úroků přispívá do fondu pojištění vkladů

Dokumentární inkaso je bankovní produkt, u něhož je směnka využívána jako součást dokumentace. Zde je směnka jakousi zárukou za zaplacení zboží. Tento platební produkt se používá především v mezinárodním obchodě a pro banku nepředstavuje žádný závazek. Ta je pouze zprostředkovatelem

Eskont směnek je způsobem financování, kterým se v České republice zabývaly banky po revoluci 1989, ale dnes je na ústupu. Je tomu tak proto, že

směnky se dnes používají jen zřídka, v další řadě proto, že bankovní instituce mají k dispozici lepší nástroje financování. Dnes banky preferují financování obchodů formou faktoringu, kontokorentu (zajištěno zástavou pohledávek), financováním zakázek apod. U těchto nástrojů financování odpadají případné problémy s pravostí či nepravostí směnky, problémy s uznáním podpisů aj.

7. Závěr

Z průzkumu vyplynulo, že povědomí lidí o směnce je malé. Většina z nich o směnce slyšela, ale správné použití a funkci neumí popsat téměř nikdo. Z části proto, že se se směnkami v běžném životě neseťkáváme (což potvrzuje i přístup finančních institucí ke směnce), zčásti proto, že nemají dopředu dostatečné informace o tom, co směnka je a jak ji lze využít.

Zajímavé je také to, že lidé by se s vystavením směnky obrátili na banku. Pravděpodobně zde bude hrát roli to, že směnku považují za finanční transakci, kterou je nutné zaštitit bankou. A to i přes to, že si směnku mohou lidé vydávat sami, případně se poradit s právníkem. Tato odpověď je automatická, další průzkum by musel ukázat, proč by se chtěli obrátit na banku, a co od ní očekávají (záruku, zaštitění apod.).

Z průzkumu tak vyplývá, že směnky obecně nemají v dnešní době příliš velký význam. Díky malému povědomí lidí o směnce v současnosti ani nemůžeme očekávat její rehabilitaci. Současný finanční sektor má dnes rychlejší a účinnější prostředky, které směnku bez problému nahradí.

Malou oblibu směnek vykazují také banky. Občas jich využívají k zajištění úvěrů, přesto ji používají i v tomto případě pouze jako podpůrný prostředek.

Směnka navíc v sobě skrývá určitá nebezpečí, lze ji snadno zneužít. Pro vznik závazku ze směnky stačí pouhý podpis, který je díky moderní technologii snadno zfalšovatelný. Navíc směnka nebere v úvahu situaci, kdy dlužník, který za směnku ručí celým svým majetkem, majetek prodá nebo převede na jinou osobu. Potom je směnka v podstatě nevyžitedlná.

Přesto jde o vhodný nástroj ke korektnímu zajištění půjček, především mezi přáteli nebo příbuznými.

K renesanci směnky, a především k prevenci proti jejímu zneužití díky neznalosti tohoto nástroje by jistě pomohla větší osvěta. Například výuka

tvorby a povinných náležitostí na směnky v rámci vzdělávací osnovy středních škol.

8. Zdroje

Literatura:

Z. Kovařík: Směnka a šek v České republice, 4. vydání, Praha: C. H. Beck, 1994

J. Kotásek, J. Pokorná, P. Raban a kol.: Kusr obchodního práva. Právo cenných papírů, 3. vydání, Praha: C. H. Beck, 2003

Internetové adresy:

www.rb.cz

www.kb.cz

www.csas.cz

www.csob.cz

www.is.muni.cz

www.mesec.cz

www.businessinfo.cz

www.pravnipraxe.com

www.business.center.cz